

BUCUREȘTIUL

LITERAR ȘI ARTISTIC

Revistă fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu
Apare lunar • Anul XIII, nr. 8-9 (143-144), august-septembrie 2023
www.bucurestiul-literar.ro

Casa Monteor, timp de câteva decenii sediu al
Uniunii Scriitorilor din România

În acest număr:

- Cezar Petrescu: *Năluca* (3)
- Crina Decusară-Bocșan: *Fără Iulia Hasdeu viața mea ar fi arătat altfel* (interviu) (4)
- Radu Vida: *Poeți ai diasporei* (5)
- Victor Eftimiu: *Bucureștii de altă dată* (6)
- Anna Brâncoveanu de Noilles: *Mâncarea națională* (7)
- Lecturi de vacanță (10-11)
- Dan Puric: *Stația de tren* (12)
- Poezie universală la km 0: Nikolai Kantchev (13)
- Ion Andreiță: *Mihu Dragomir* (19)
- Atelierul artelor vizuale: Dalia Bialcovski (20)

Editorial

Pragmatism + ignoranță = analfabetism de tip nou

Nu demult, la o lansare de carte cineva a adus vorba despre rostul studierii limbii latine în școală și nu mică mi-a fost mirarea când o doamnă trecută de prima tinerețe a exclamat: „La ce ne mai trebuie latina, că doar e o limbă moartă și n-o mai folosește nimeni astăzi ? !”.

O clipă am rămas stupefiat și mirarea a devenit și mai mare când am aflat că doamna respectivă a fost profesoară de liceu – ceea ce mi s-a părut de-a dreptul revoltător, opinie total nepotrivită și nelalocul ei în cazul unui slujitor la catedră.

Cu astfel de puncte de vedere este cât se poate de limpede că și elevii care au avut/au neșansa de a fi trecut prin școală cu profesori precum doamna respectivă vor ajunge niște *semianalfabeți* sau, dacă vreți *analfabeți de tip nou*. Nu e de mirare, prin urmare, că unii dintre ei au ajuns/vor ajunge și în parlament, la guvern, prin alte instituții publice ducând în spate toga unei crase ignoranțe. Consecințele actelor lor de mai apoi s-au văzut/se vor vedea cu ochiul liber în proasta administrare a țării.

Despre rostul studierii limbii latine (și a culturii romane în general) am mai scris și cu alte ocazii, considerând că este de o mare importanță în formarea universului cultural al cuiva.

E adevărat, limba latină nu se mai vorbește demult în mod public, iar dacă cineva ar încerca astăzi să lege o conversație în această limbă ar risca ori să devină ridicol ori să fie considerat nebun sau venit de pe altă planetă. Imaginați-vă numai că un ins ar intra într-un magazin de plante medicinale și-n loc să ceară un ceai de mușețel i-ar solicita vânzătoarei *Maticaria chamomila*, în loc de banala sunătoare ar cere *Sanatoria*. Ori, și mai și, ar dori să cumpere *Rorippa amphilia* sau *Ranunculus aureus* (numele științific, latin desigur, al cunoscutelor gălbenele, știute de toată lumea).

Să ne închipuim că altcineva ar intra într-o farmacie, ar spune că s-a înțepat într-un *marrucina* (mărăcine) și ar dori să cumpere ceva pentru a nu se infecta.

La fel, dacă într-o piață un ins s-ar adresa vânzătorilor de acolo și le-ar cere un kilogram de *Melus domestica* (mere) sau un buchet de *Dianthus superbus* (garoafe) ar fi numaidecât huiduit, considerat de-a dreptul nebun de legat, dacă nu cumva și mai rău.

Probabil că vânzătoarea de plante medicinale sau farmacistă ar zâmbi și – în cazul în care ar fi absolvente ale Facultății de medicină – și-ar aminti de lecțiile de acolo și ar deveni brusc amabile. Nu așa s-ar întâmpla în piață, acolo unde vânzătorii sunt vânzători pur și simplu, fără să fi terminat vreo facultate, poate nici liceul...

Și totuși câte maxime, dictoane, ziceri celebre latine nu se folosesc și azi, mai peste tot, chiar dacă unii care le pronunță habar nu au care a fost sensul lor inițial...

Mărturisesc că nu vreau să mă crijez într-un avocat al apărării limbii latine (ea oricum își are locul și rolul ei în cultura universală și fără eventuala mea pledoarie) și că n-am fost un elev strălucit la această disciplină care (încă !) se studia pe vremea școlarității mele, că am rămas cu anume lacune, dar în niciun caz n-aș deveni niciodată un adversar al acestui idiom.

E adevărat, ceva mai târziu m-am amuzat și eu citind cuprinsul acestui „Prânz academic” imaginat de Odobescu cu intenționate exagerări la adresa lui Ion C. Massim și August Treboniu Laurian, cei care elaboraseră *Dicționarul Limbei române* (1871-1875) de pe pozițiile unui latinism extrem, dar dincolo de asta problema latinității limbii noastre (atât de mult și de des dezbătută de-a lungul timpului) a fost lămurită și răslămurită de scriitorii, istoricii, cărturarii numeroși, așa încât revenirea, astăzi, la ea nu prea mai poate aduce elemente noi.

Și totuși...

Și totuși, iată că în contextul social-cultural de azi, când programele școlare se schimbă de la un an la altul, când profesorii nu se bucură nici pe departe de statutul pe care l-ar merita, când fel de fel de liber schimbști au devenit liberali și pro-europeni peste noapte, ignorând trecutul, când pragmatismul de fiecare zi (economic, social, cultural etc.) merge mână în mână cu ignoranța, asistăm la un fel de *analfabetism de tip nou*. Un analfabetism care nu mai ține seamă (ori nu ia în seamă) valorile naționale, iar patriotismul, cât mai există, scade văzând cu ochii.

Mi-e și groază să mă gândesc cum va arăta țara peste zece-douăzeci de ani, atunci când la cărnele și în instituțiile ei cele mai importante se vor afla liceeni de azi.

Florentin Popescu

Programați-vă din timp !

1. Participarea la cea de a X-a ediție a Simpozionului „Școala de la Târgoviște – tradiție și continuitate”, unde vor fi prezente comunicări despre opera unor scriitori contemporani din orașul Chindiei: Daniela-Olguța Iordache, Emil Stănescu, Florea Turiaș și George D. Piteș, autori care s-au confirmat în ultimele două decenii prin remarcabile volume de versuri, romane, critică literară etc.

La această manifestare își vor da concursul membrii ai Societății Scriitorilor Târgovișteni din țară și din Republica Moldova: Vasile Bardan, Aurel Maria Baros, Petre Gheorghe Bârlea, Margareta Bineată, Mihai Cimpoi, George Coandă, Titi Damian, Ana Dobre, Agnes Erich, Iulian Filip, Nicolae Georgescu, Marin Iancu, Nicolae Ionel, Emilia Motoranu, Nicolae Oprea, Victor Petrescu, Alexandru Pompiliu, Florentin Popescu, Mădălina Simionescu-Cojocaru, Mihai Stan, Emil Stănescu, Aurelian Silvestru, George Toma Veseliu ș.a.

2. Participarea la Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”, ediția a XVIII-a, care va avea loc în zilele de 11-12 octombrie a.c. la Alexandria și Siliștea-Gumești (localitatea natală a scriitorului).

Manifestarea este organizată de Consiliul Județean și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, în parteneriat cu revistele: *Luceafărul de dimineață*, *Neuma*, *Argeș*, *Mozaicul*, *Bucureștiul literar și artistic*, *Litere*, *Sud* și *Caligraf*. Festivalul își propune să omagieze personalitatea scriitorului Marin Preda și satul românesc, să promoveze prozatori de talent, care încă nu au debutat în volum. În cadrul concursului de proză scurtă, organizat cu acest prilej se vor acorda mai multe premii în bani.

Manifestările de la Alexandria (11 octombrie 2023) vor cuprinde Colocviul „Marin Preda – contemporanul nostru”, un dialog cu marele pictor Ștefan Câlția despre satul românesc, iar cele de la Siliștea-Gumești (12 octombrie) vor cuprinde vizitarea casei natale a scriitorului și a Centrului Memorial „Marin Preda”.

(Reporter)

Sărbătoriții noștri în Lunile Gustar și Răpciune

• Vasile Groza (n. 5 august 1937), prozator și poet • Titi Damian (n. 5 august 1945), prozator și publicist • Titus Vîjeu (n. 1 august 1948), poet și publicist. Titularul rubricii “Poezie universală la km 0” • George Theodor Popescu (n. 8 august 1950), poet și publicist. Colaborator • Candid Stoica (n. 14 septembrie 1935), actor, scriitor și publicist • Nicolae Penes (n. 22 septembrie 1935), scriitor și publicist • Ion Gh. Arcudeanu (n. 9 septembrie 1938), actor și prozator Colaborator • Nicolae Georgescu (n. 6 septembrie 1950), eminescolog.

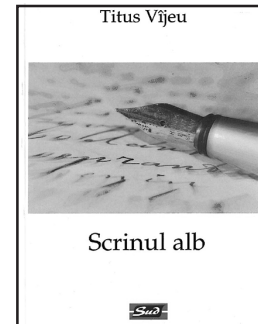
Tuturor un simbolic buchet de flori și un călduros *La mulți ani !*

Bucureștiul literar și artistic, Anul XIII, nr. 8-9 (143-144), august-septembrie 2023

**Autografe
în premieră**

Titus Vîjeu
Scrinul alb

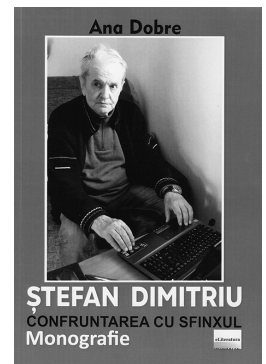
(Editura Sud, Bolintin Vale, 2023)

„Recuperarea unor documente cu semnificație personală poate dobândi uneori - grație valorii emitenților - o anume importanță literară. Indiferent de culoare, am scris poate deveni un sediu al memoriei.”

Titus Vîjeu

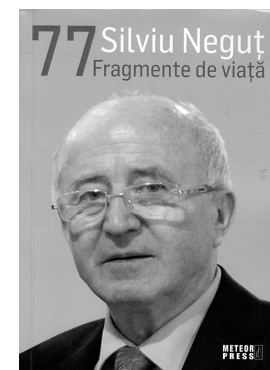
Ana Dobre
Ștefan Dimitriu.
Confruntarea cu Sfinxul
(Editura eLiteratura, București, 2023)

„Un gând bun și speranța unei lecturi empaticе.”

Silviu Neguț

Silviu Neguț
Fragmente de viață
(Editura Meteor Press, București, 2023)

„Mulțumesc tuturor studenților și masteranzilor care mi-au înseninat viața vreme de peste trei decenii cât am oficiat în templul educației. Mă plec în fața voastră a tuturor pentru reala bucurie a sufletului pe care mi-au provocat-o prin ceea ce au scris în această carte.”

Silviu Neguț

Cezar Petrescu

NĂLUCA

Era o vietate sperioasă, abia smulsă din culcușul cald al căprioarei, cu ochi umezi și cu picioare subțiri și atât de fragile, încât ne așteptam la fiecare pas să se frângă sub povara trupului.

După cele dintâi dezmierdări care-i înfioraseră blana pe trupul înfricoșat, fugi în tufișurile de zmeură, în jurul scârilor, și se piti acolo, ca în cine știe ce tainic umbrar de pădure.

Ne-am împrietenit însă de îndată.

Trăise prea puțin în codru. Donița cu lapte izbuti să înlocuiască, după puțină sfială, ugerul matern. Iar fiindcă obișnuința ne silește să botezăm fiecare vietate familiară cu nume oarecum obligatorii prin uzul veacurilor, nepoții și nepoatele – școlari în vacanța de vară – îi descoperiră unul, aerian și potrivit ameteitoarei iuțeli cu care străbătu grădina la prima spaimă, zvâcnind peste arbuștii cu frunzele crețe.

I-au spus, așadar: Năluca.

Evenimentul avu loc chiar cu o deosebită solemnitate. Gigi aduse crucifixul de metal alb și Zoe se lepădă de trei ori de Satana, întru mântuirea păduraticii captive creștinate. Năluca se bucură cu acest prilej de o îndoită porție de lapte, ceea ce-i înlesni, fără îndoială, să simtă superioritatea și privilegiile creștinismului față de celelalte confesiuni.

Începând de la această dată, Năluca deveni singura grijă a copiilor și tirana întregii ogrăzi.

Câinii rămaseră zi și noapte legați în lanț și, nedumeriți de acest regim fără precedent în scurta istorie a existenței lor libere de până atunci,

se porniră să urle în fiecare noapte cu o solidaritate energică și protestatară. Celelalte vietăți ale ogrăzii, cele două pisici vârgate, păunul solitar și înfumurat, curcanul cu pufnituri de indignare, cârdul de găște care vociferează ofensate, nu se mai bucurau de nici o atenție și rămaseră, în sfârșit, liniștite, în mediocritatea lor comună, de unde jocurile copiilor nu le mai tulburau digestia.

Sălbătăciunea crescuse astfel în captivitatea domestică, între grajd și bucătărie, urcând scările și zburdând printre pomii grădinii, cu o bunăvoie și cu o resemnare care dintru-ntâi mă încântă, dar care începu curând să mă mâhnească.

Prea lingușitor venea să adulmece mâna, când simțea înăuntru bucata de zahăr. Prea supusă participa la jocurile copiilor. Prea se amesteca în toată liota celorlalte animale, ca o vulgară prăsilă domestică.

O întreagă imaginație, întreținută de literatură, mi-o dezmințea trist și fără putere de amăgire. Romantică apariție a pădurilor, care emoționează vânătorul în ceasul de pândă și vrăjește drumetul când săgetează ca o umbră imaterială sub frunzarul codrului, creștea între orăștii ca o simplă vițea.

Pândeam adesea să-i descopăr o urmă de neliniște, seara, când vântul aducea mirosul umed al otavei de pădure. În grădina atunci golită, câteva păsări ciripesc somnoroase în cuiburi. Adierile înfioară frunzele abia simțit. În liniștea aceea, aș fi dorit s-o văd dilatând nările, ciulind urechile la o chemare mie neauzită, alergând în jurul zăplazului înalt, în căutarea unui pârleaz pe unde să evadeze.

Uneori credeam că i-am surprins în sfârșit tainica nostalgie a codrului.

Sub nucii cu umbrarul întunecat, se oprea neclintit, cu capul ridicat, ascultând.

Contemplam picioarele subțiri care tremurau, capul

răsturnat pe spate, urechile îndreptate să soarbă ecourile, silueta aceea de stampă vânătoarească, din care nu lipsea decât aparițiunea zveltă a Dianei cu tolba de săgeți.

Dar după câteva clipe se smulgea locului spre alte viete, care într-altfel o chemau. Nu era decât sunetul cuțitelor de bucătărie, unde știa că o așteaptă donița cu lapte.

Totuși, în cea dintâi noapte, când poarta fu uitată în lături, am găsit culcușul ei gol.

Nepoții și nepoatele o căutară în zadar, scotocind toate ascunzișurile grădinii, și zadarnic nădăjdură să o afle undeva, în apropiere. Pădurea o înghițise fără urmă. Și, cu toată nemângâiata tristețe a copiilor, nu izbuteam s-

ascund o naivă și nemărturisită bucurie.

Captiva se reabilitase.

Câinii, slobozi din lanțul acum inutil, încetară concertul lor nocturn. Copiii se întoarseră la pisicile resemnate, la păunul înfipt în creștetul hambarului, la curcanul care se refugia sub magaziile strănutând indignat, la cârdul de găște care se văita zbatându-și aripile albe.

Apoi toți au plecat la școlile din oraș, când au început a cutreiera vânturile toamnei.

Năluca fu uitată.

În culcușul ei, cu satisfacția martirului în sfârșit înțeles, își instală cartierul de noapte bătrânul Ortac, comandantul celorlalți zăvozi mai tineri, care îndurase de-a valma cu

dânșii trei luni umilitorul regim al lanțului.

Când îmi punea etichete pe piept clătănându-și coada scurtă, în semn de cea mai nețărmurită bucurie, părea că în ochii lui apoși și supuși citește o iertătoare mustrare:

– Vezi ? Numai noi am rămas credincioși ! Nimic nu ne poate alunga de la casa ta, unde bucătăreasa ne azvârle, dușmănoasă, cu bucăți de lemn, copiii ne batjocoresc în jocurile lor, împopoțonându-se cu vestminte caraghioase de paie, și Ion, vizitiul, își încearcă biciul pe spinarea noastră, când se întoarce cu chef de la cârciuma lui Hască !

Dar Ortac, bietul veteran, n-avea nici un haz. Nu era, după cum știți, decât un câine comun.

Aseară, după un an, mă întorceam de la Prisaca Mărgineanului, scurtând calea de-a curmezișul pădurii.

Cernuse o bură de dimineață.

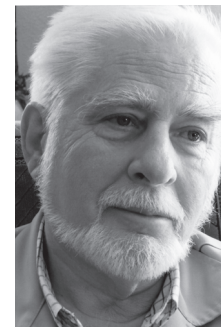
Frunzele picurau încă stropi de cleștar. Poteca, rar umblată, mă înfunda în tufișuri jilave. Printre vârfuri înalte, pe razele piezișe, jucau țânțari de aur. Dincolo de țărâitul lor subțire de aripi și de înfiorarea frunzelor nu străbătea nici un sunet. Singurătatea aceea solemnă și tăcută, care amuțește codrul în ceasul dinaintea nopții, mă învăluia cucernic ca sub bolta unei uriașe catedrale.

Atunci, pe cărarea strămtă, veni spre mine, fără sunet de pași, două vedenii. Un căprior și perechea.

M-am oprit cu răsuflarea înăbușită. Era atât de neașteptată întâlnirea ! S-au oprit și dânșii cu o tresărire de spaimă. Și, într-o clipă, căpriorul cu ramurile coarnelor culcate pe spate se năpusti în frunzișul întunecat.

Perechea îi rămase însă neclintită. Mă privea acum cu ochi neînspăimântați, aproape cu prietenie. În mijlocul pădurii îmi păru a doua apariție care convertise cândva pe sfântul Hubert, patronul vânătorilor din legendele evului mediu. Și am recunoscut-o cu bătaia de inimă cu

INEDIT

Doan Mazilu
Crângașu

Nevoia de negru

(*Replica fabulistică la vol.
„Nevoia de alb” al d-lui Coman Șova*)

Nevoi de alb !...
abstractul invocat
Și-nscris c-un colț
din marmora de Paros;
Sens univoc și
imobil și plat,
O non-culoare,
împietrit repaos...
Pereții orbi din
nou ziditul naos,
Iar în spitale
glacialul pat;
Acest hermafrodit,
steril adaos
Nici alchimiei
n-a fost de aflat.
Miopii științifici,
sau artiști
Fac combinații tot
mai fanteziste,
Dar nu admit –
fiind mult prea egotiști,
Că negrul face
albul să existe...
E-același lucru –
coborâș, urcuș...
Cum spune frâncul:
„*Les extrême se touchent !*”

care întâlnești neașteptat o iubită pierdută:

– Năluca !

Fără voce, împins de obiceiul trecutului, i-am întins pumnul strâns, așa cum o ademeneam odinioară cu bucata de zahăr ascunsă. Șovăi o clipă, își apropie primii pași cu îndoială, cucerită poate de aceeași amintire care mă îndemnase să-i întind, cu o mișcare familiară, pumnul. Mai erau câțiva pași, aproape să-i netezesc botul umed, să-i cuprind gâtul cenușiu, să-i mângâi capul mic, pe care și-l supunea dezmierdărilor odinioară. Câțiva pași încă. Doi, unul...

Și deodată Năluca își smulse privirea din ochii mei, o înfișe în codru, cercetă luminișurile. Se răsuci scurt pe picioarele cutremurate și zvâcni în adâncuri.

Înaintea ochilor nu-mi rămaseră decât crengile tremurând. Mâna întinsă după umbra ei mi-a căzut moale.

Și poteca pădurii fu deodată atât de pustie ! Și înnoptarea fu atât de posomorâtă !

(vol. „Drumul cu plopi”, Editura pentru Literatură,
București, 1961)

CRINA DECUSARĂ-BOCȘAN, istoric literar, poetă și editoare, fiica Anei Rodica, profesoară și a lui Constantin Decusară, ofițer, s-a născut la 27 septembrie 1941 în București. După absolvirea claselor gimnaziale și a liceului (1948-1959) și a Facultății de Filologie (1959-1964) a lucrat ca preparator, asistent și lector la Institutul de Construcții și apoi conferențiar la Academia Tehnică Militară. În 1974 și-a luat doctoratul cu lucrarea *Letopisețele slavo-române înainte de Macarie*. În perioada postdecembristă a fost conferențiar (1990) și profesor la Facultatea Spiru Haret și la Institutul Biblic din București. A debutat cu povestiri și recenzii în presa literară în 1964, după care a publicat în mai multe reviste ale vremii. Din 1992 este redactor-șef al revistei „Mesaj literar”.

În lumea culturală de azi este recunoscută drept unul dintre cei mai avizați și neobosiți militanți pentru cunoașterea și popularizarea biografiei și operei Iuliei Hasdeu, consacându-i mai multe cărți în care a adunat din arhive documente revelatoare. Totodată a înființat și conduce Asociația Culturală „Iulia Hasdeu”, a inițiat amplasarea și dezvelirea plăcilor memoriale pe clădirile în care a locuit poeta în București și la Paris.

Crina Decusară-Bocșan este totodată și autoarea mai multor volume pentru copii.

Cărți publicate: *Camille Armand – pseudonimul Iuliei Hasdeu* (1974), *Povestiri despre Cuza Vodă* (1983), *Caietul de citire* (1986), *Iubirile Iuliei Hasdeu* (1995), *Renașterea unui nume* (2002), *Vlad Țepeș și a lui Țeapă* (2006), *De mână cu Iulia* (2008), *Iulia Hasdeu – Camille Armand. Biobibliografie* (2008), *Cățelușul meu iubit* (2011), *Axioma turnului* (2012), *Un destin nedreptățit* (2021), *Destinul necuprins al Iuliei Hasdeu* (2014), *Cu penița pe cortină* (2018), *19 file de jurnal* (2000), *File frânte din viața Iuliei Hasdeu* (2018) *Împreună mărturisim* (2021), *Cheie pentru adevăr* (2021). **Ediții cu traduceri:** *Iulia Hasdeu, Mademoiselle Maussade, Domnișoara Ursuză* (1970), *Prințesa fluture* (1972), *Versuri, Proză, Corespondență* (1976), *Scrieri alese* (1988), *Destăiniri* (1992), *Năzdrăvăniile Denisei* (1997), *Muguri de aprilie* (1999), *Contes blues et légendes – Basme și legende* (2007), *Bourgeois d'Avril, Fantaisies et rêves – Muguri de aprilie, Fantezii și visări* (2000), *Teatru* (2002), *Eseuri literare și reflecții* (2003), *Fiul răsfățat* (2001), *Epistolar, I-III* (2003-2005), *Paralipomene. Romane pentru copii* (2004), *Destăiniri* (2010), B.P. Hasdeu, *Jurnalul unui iunker* (1998), *Omagiu Iuliei Hasdeu* (2004), *Ali și cei 40 de ani* (2015), *Amintirile unui bătrân* (2019),

Seniorii literaturii noastre

„Fără Iulia Hasdeu viața mea ar fi arătat altfel”

Crina Decusară-Bocșan

Florentin Popescu: *Cine ești și ce se poate spune despre Crina Decusară Bocșan ?*

Crina Decusară Bocșan: Într-adevăr, pare că cele două întrebări nu se suprapun și mi-ar plăcea să vorbim numai pe a doua abordare, pentru că despre cine sunt înscamnă că vorbim despre aspecte, care cred că nu interesează: părinți, familie, studii ș.a.

Toate etapele parcurse de mine au fost orânduite astfel încât fiecare pas făcut atunci și acolo trebuia făcut așa. Poate că astfel se explică de ce de multe ori numele meu este asociat cu cel al Iuliei Hasdeu. Nu mi-am dorit acest lucru, tocmai ca să nu pară o abatere a atenției de la portretul adolescentei geniale în epoca ei. Astăzi însă consider că este o recunoaștere a efortului făcut decenii de-a rândul de a pune în drepturi și de a contura profilul real al ultimei descendente din neamul Hasdeu. În alte ocazii m-am simțit frustrată din simplul motiv că am și eu traseul meu literar, pe care cei din jur – nu neapărat din obștea scriitoricească – îl ignoră. Oscilez și astăzi între cele două ipostaze: mi-am făcut datoria în paginile istoriei literaturii române străduindu-mă să pun în valoare lucrările literare ale Iuliei Hasdeu, sau am renunțat la propria-mi afirmare ca scriitor pentru copii, apoi ca prozatoare și ca dramaturg cu numeroase cărți cu coperte atrăgătoare și – sper eu - subiecte interesante. Faptul că în perioada debutului am semnat la sfârșitul textului lucrări științifice, monografii, îngrijiri de ediții, romane, nuvele, articole, recenzii, prezentări, iar acum numele autorului se scrie bolduit, cu caractere mari, chiar înainte de titlu m-a făcut să îmi schimb și eu optica în ceace privește meritul autorului.

F.P.: *Când și unde a pornit drumul cunoașterii Iuliei Hasdeu ?*

C.D.B.: Este o poveste frumoasă, pentru că este într-adevăr o poveste. Lăsând la o parte faptul că 11 ani am fost elevă la actualul *Colegiu Național Iulia Hasdeu*, și am știut despre Iulia numai că a fost fiica enciclopedistului Bogdan Petriceicu Hașdeu (aflat pe atunci în programa școlară.). Întâmplarea a făcut să-mi cadă în mână cartea *Scânteietaoarea viață a Iuliei Hasdeu* de Iuliu Dragomirescu, și - ca orice adolescent rebel - am avut reacția de respingere: Desigur, e o exagerare, nu putea fi atât de genială Lilicuța, e un prieten al familiei care povestește dulcегăriile și alinturile astea. Cu ochii de acum constat că a urmat pedeapsa, atunci când am atins caietele Iuliei, aflate la Arhivele Statului. În relația mea cu Iulia Hasdeu întâmplarea a jucat rolul decisiv totdeauna, Așa s-a făcut că obținusem aprobarea pentru acces la actele din perioada 1850-1900 pentru că aveam temă de cercetare *Începuturile învățământului tehnic în România*. În momentul în care am văzut piese de teatru în limba română cu scrisul copilăresc în rotunjimea literelor și rând pe rând am avut în mână cele peste 40 de volume (cu numeroase caiete școlare legate aleatoriu de către tatăl îndurerat) de manuscrise din cuferele aduse

de la Paris și intrate în inventar abia atunci am trăit o experiență unică. Sentimentul de învinovățire că am judecat nedrept o ființă care a ales între păstrarea sănătății fragile și dorința de a dăru. Am copiat cu creionul pagini întregi fără să știu finalitatea sau de ce fac asta. Am împrumutat volumele de poezii ca să confrunt variantele din manuscrise (“întâmplător”, un unchi mi-a făcut cadou volumul *Theatre* par Iulie Hasdeu editat la Paris în anul 1890) și am petrecut în bibliotecă cele mai frumoase ore până când am aflat poezia *România*, inedită. Am publicat-o în *Almanahul literar*, cu un modest comentariu că Iulia Hasdeu nu a scris numai în franceză, am continuat să demonstrez și în *România Literară* că Iulia are proză, scenete și poezii în limba română, pe care părintele ei nu a mai avut răgazul să le publice. Întâmplător în vacanță treceam prin Câmpina când s-a redeschis castelul (astăzi Muzeul Memorial B.P. Hasdeu) cunoscut sub denumirea Castelul Iulia Hasdeu și directorul N. Simache (care urmărea presa literară) m-a invitat să le vorbesc elevilor vizitatori despre Iulia. Apoi evenimentele din viața mea sunt cele legate de Iulia. Publicasem la editura *Ion Creangă* volume pentru copii și mi s-a propus să fac prefața la *Domnișoara Ursuză* tradusă de B.P. Hasdeu. Viitorul academician prof. univ. Eugen Simion mi-a sugerat să propun reeditarea operei poetice a Iuliei, eu făcând aparatul critic și prefața.

F.P.: *Ce a făcut Crina Decusară pentru Iulia ?*

C.D.B.: Eu cred că am făcut ce mi-a fost dat să fac. Este datoria față de Iulia Hasdeu că am ajuns unde am ajuns. Și poate că exagerez când mă gândesc că fără acest frumos episod realizările mele profesionale și literare nu ar fi avut ecoul de astăzi. Uneori m-am bucurat mai mult pentru editările și lansările lucrărilor Iuliei, decât la cele ale mele, cum ar fi *Axioma turnului*, *Cățelușul meu iubit*, *Adolescentine*, *File din viața Iuliei*, *Cu penița pe cortină*, *Camille Armand, pseudonimul Iuliei Hasdeu*, *Iubirile Iuliei Hasdeu* și multe altele. Datoria mea a fost să o fac să fie cunoscută, recunoscută și – în prezent – să fie percepută în actualitate., și porțile s-au deschis atât de ușor pentru conferințe, simpozioane, dezbateri. Am tradus și publicat romanele ei inedite *Domnișoara Ursuză*, *Năzdrăvăniile Denisei* și *Fiul răsfățat* (descoperind întâmplător că acestea au fost editate în ordinea dorită de autoare), am semnat scenariu radio și procese literare, filme documentare și emisiuni TV. Însă satisfacția cea mai de seamă, mărturisesc fără modestie este conferința ținută la Centrul Cultural din Paris, prima manifestare culturală acolo după 1989 și dezvelirea plăcii memoriale la Paris, la inițiativa mea. Fusese precedată de un moment emoționant când în aula Academiei Române am vorbit despre zborul frânt al Iuliei Hasdeu la sesiunea științifică a Institutului George Călinescu. Placa memorială de pe str. St. Sulpice are adesea pusă o floare proaspătă alături și este replică a plăcii pe clădirea din București, pe actuala stradă Franceză la numărul 14, unde s-a născut Iulia și care este singurul imobil legat de numele dinastiei de

cărturari Hasdeu, cu rădăcini basarabene și răsunet în cultura europeană: Tadeu, Alexandru, Boleslav, Bogdan Petriceicu Hasdeu și Iulia. Cu ultima descendente s-a stins o flacără de iubire pentru tot ce înscamnă frumosul ideal (cum a spus Ionescu Gion). Se pare însă că Iulia Hasdeu are totuși o altfel de familie,

F.P.: *Ce înțelegeți prin “altă familie”, vreau să-mi vorbiți despre Asociația Iulia Hasdeu ?*

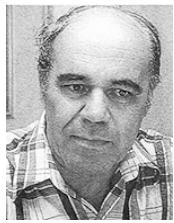
C.D.B.: În urmă cu aproape trei decenii, la întâlnirea unei promoții de absolvenți ai liceului care până în 1989 era *Școala nr.15*, sau *Liceul 5-7-8* (însă tot cartierul vorbea de *fost Iulia Hasdeu*) în spiritul apartenenței la o identitate, aceștia au hotărât să se înființeze asociația culturală având-o patroană spirituală pe adolescența genială și care să preia ce își propusese fiica lui B.P. Hasdeu la revenirea în țară de la Paris ca inspector pentru școlile de fete (tuberculoza neiertătoare a răpus-o la 19 ani neîmpliniți) și ce își propusese Bogdan Petriceicu Hasdeu atunci când a donat Academiei Române suma de 5000 de lei pentru premiul *Iulia Hasdeu* acordat unui tânăr talentat spre a stimula cunoașterea tradițiilor noastre, dragostea de pământul natal, cunoașterea trecutului glorios - pe scurt era preluat manifestul Daciei Literare. Firește, efortul se adresează generației tinerilor prin cenaclu, întâlniri cu oameni de cultură, caravane literare în țară și în Europa *Pe urmele Iuliei Hasdeu*. lansări de carte. Regret că astfel de acțiuni au ca participanți din ce în ce mai puțini tineri, iar cauzele sunt evidente, printre care interesul scăzut pentru cultură, rețelele de socializare care au scindat societatea pe criteriul vârstei și a cunoștințelor în domeniu IT. Politica anticulturală ne afectează direct societatea actuală. Sediul Asociației este în casa în care s-a născut Iulia Hasdeu, monument istoric în Centrul Istoric. Str. Franceză nr.14 și de 4 ani Primăria Generală a hotărât că trebuie restaurată. Drept urmare, întâlnirile lunare (fie cenaclu, lansări de carte, editarea revistei) se desfășoară pe bază de parteneriate fie la Biblioteca Metropolitană, fie la un Club de seniori ori pentru simpozionul anual la Case de cultură la ore accesibile numai pensionarilor.

F.P.: *Ați adus vorba despre revista Asociației.*

C.D.B.: Este revista *Mesaj literar*, editată din ce în ce mai greu și numai datorită unor prieteni care își asumă riscuri, cum ar fi achitarea facturilor. Neavând sediu decât pe hârtie colectivul de redacție folosește pentru comunicare doar telefonul mobil și calculatorul. Pe de altă parte și distribuția este anevoioasă. Revista este bine structurată, având ca rubrici permanente arhiva (documente inedite), activități, cenaclu (ce se citește în cenaclu), oferind spațiu despre membrii Asociației (apariti în reviste, lansări de carte ș.a.) Trecerea revistei în regim on-line ar despărți și mai mult nu numai pe semnatari, ci și preocupările acestora. Tinerii (elevi, dar

A consemnat Florentin Popescu

(continuare în pag. 18)

Florentin
Popescu

O monografie a „celui mai credibil cronicar al vremurilor noastre”: Ștefan Dimitriu

Dintotdeauna au existat la noi (dar cred că și în alte literaturi)

scriitori singuratici, care și-au luat de la început destinul în mâini, fără a se bucura de sprijinul altora, persoane influente ori instituții (reviste, edituri ș.a.) și și-au „cultivat ogorul” propriu cu ambiție și perseverență, temeinic, convinși că până la urmă despre un autor trebuie să vorbească numai și numai opera pe care o lasă în urmă și nimic altceva.

Un astfel de scriitor, trăind și lucrând departe de zgomotul arenelor și conclavurilor literare este și Ștefan Dimitriu, prozator, poet, dramaturg, memorialist, traducător și publicist a cărui bibliografie impresionează atât prin volum cât și – mai ales! – prin valoare.

Întâi și-ntâi (și pe deasupra tuturor scrierilor lui), Ștefan Dimitriu este un foarte bun și mare romancier, fapt recunoscut de toți cei care i-au citit cărțile, nu puțini dintre aceștia fiind, la rândul lor, personalități culturale care n-au șovăit să-i aprecieze opera.

O întâmplare, pe care aș considera-o fericită, a făcut ca în urmă cu ceva vreme, la o întâlnire literară a acestuia cu d-na Ana Dobre, cunoscuta comentatoare de la revista „Caligraf”-ului teleormănean să se nască ideea unei monografii (cel puțin asta a fost mărturisirea doamnei respective la Târgul de carte Bookfest din luna mai, făcută cu prilejul lansării cărții despre care scriu aci).

D-na Ana Dobre are câteva antecedente demne de toată lauda în ce privește redactarea de monografii (a scris despre Miron Radu Paraschivescu, despre Marin Preda, dar și despre Ștefan Mitroi), așa încât, experimentată, a trecut numaidecât la treabă și în câteva luni (tot mărturisirea d-sale) ne-a dat „Ștefan Dimitriu. Confruntarea cu Sfinxul”, monografie (eLiteratura, 2023), o carte bine articulată, temeinic documentată, scrisă cu o evidentă empatie față de subiect (citește Ștefan Dimitriu),

Justificându-și gestul față de virtualii săi cititori, autoarea scrie, între altele, în *Argumentul* de început: „Ștefan Dimitriu este un mare scriitor al timpului său, un scriitor singuratic, neafiliat vreunei reviste, vreunei grupări literare, prin urmare, mult mai puțin prețuit și cunoscut decât ar merita cărțile sale, în care și-a lăsat, transfigurându-le, stările, trăirile, gândurile, idealurile, ca scriitor și ca om al cetății lucid și exponențial de la răscrucea secolelor și milenilor pe care o trăim, definindu-se ca o voce a timpului său, ca o conștiință interogativă și, deopotrivă, justițiară, vorbind și pledând cu inteligență, clarviziune, originalitate și curaj în numele marilor valori ale omenirii: adevăr, libertate, dreptate, iubire.”

Di. Ștefan Dimitriu, pe care îl cunosc și eu bine de câteva bune decenii încoace n-a fost nici pe departe ceea ce s-ar putea numi un răsfățat al soartei, iar d-na Ana Dobre a procedat cât se poate de bine și de inteligent atunci când la începutul cărții (ca un fel de preambul) a inserat un tabel cronologic al vieții și operei celui pe care s-a hotărât să-l prezinte publicului sub forma unei monografii foarte interesantă din toate punctele de vedere. Spun că a făcut bine întrucât din acest tabel cronologic se poate vedea cât se poate de clar că însăși biografia personajului, cu toate urcările și coborâșurile, cu toate meandrele ei, reprezintă un roman existențial cu totul aparte.

Și mai spun încă o dată că a procedat bine fiindcă exegeza critică ce urmează este o demonstrație, la fel de limpede și ea, a faptului că romanele, celelalte volume ale lui Ștefan Dimitriu sunt, cum spune autoarea, transfigurări ale faptelor și evenimentelor trăite direct și nemijlocit de scriitor – ceea ce nu înseamnă că am avea de-a face cu scrieri de tip memorialistic, ci, dimpotrivă, textele reprezintă literatură pură, iar ingredientele de natură biografică sunt „topite” cu măiestrie și abilitate în materia narativă sau, după caz, în teatrul lui Ștefan Dimitriu.

D-na Ana Dobre și-a conceput monografia având în vedere două criterii care se combină și se completează unul pe altul: cronologia creației și genurile în care s-a manifestat scriitorul.

Exegeza analitică a fost structurată în șase mari capitole: I. *Tabel cronologic; De la ficționalizare și autoreferențialitate; Portretul artistului la tinerețe; Lupta cu sine, cu istoria, cu destinul.* II. *De la ficționalizare și autoreferențialitate la ficțiune.* III. *Poezia – semn al timpului istoric și al timpului biografic.* IV. *Teatrul – tradiție și modernitate, teatrul epic și teatrul absurd.* V. *În căutarea dreptății pierdute.* VI. *Critica literară – mânășă aruncată timpului.*

Se poate observa cu ușurință că, practic, autoarei nu i-a scăpat nimic din opera celui monografiat, că a parcurs cu grijă și cu multă atenție etapele devenirii scriitorului, relevându-i virtuțile, argumentând fiecare aserțiune. Rezultanta? Un portret complex al autorului văzut din varii unghiuri și varii ipostaze – ceea ce ne determină să subscriem la concluzia d-nei Ana Dobre: „Această monografie este o radiografie a personalității omului și a operei, privită diacronic și sincron, care îl fixează în tabloul literaturii române în acest moment literar – anul de grație 2023”.

Cartea este în egală măsură o apariție necesară și totodată un act de dreptate, târzie, e drept (dar mai bine mai târziu decât niciodată) făcută scriitorului Ștefan Dimitriu. Pentru d-na Ana Dobre ea reprezintă încă un pas important într-o carieră critică demnă de tot respectul.

Poeți ai diasporei

„CA ÎN OGLINDA UNEI DIMINEȚI”

1). Primesc carte frumoasă din Parla. *Eugen Barz* publică la Editura „Centro Editor Galileo” din chiar inima Madridului poeme: „LA CAPĂTUL VERSULUI”. Ediție bilingvă, asigurată de inspirata traducere a lui Enrique Nogueras. („MAS ALLA DEL VERSO”).

Poetul plămădește versul din materia diafană a esențelor tari, ca numitor comun al demersului, găsind ample corespondențe în virtuțile omenești din scrierile biblice. Evident că și aceste poeme au legături de continuitate cu altele, scrise pe când autorul se afla în România; („Poetic @” volum colectiv, „Cinematograful singurătății”)

Poemele din această plachetă se așează disciplinate în universul complex, de o rară frumusețe morală, sub semnul de lumină al dimineții:

*Cu razele dimineții sub gene
dau drumul poeziei
câteva ceasuri pe zi.
Privesc prin tuburi de nori
cum bea răcoarea din palmele îngerilor
și o trimit să se uite
dacă hergheliile mele de inimi
au loc printre furtunile sale.
Astup spațiile dintre ele
cu câte-un vers nou,
deschid cerul spre alte dimineți
și-mi reiau fericit rutina.*

(Inspirație Inspiración, pp.16-17)

Diminețile părintelui ortodox Eugen Barz aduc triumful plener al personalității sale, născând rafinement, sensibilitate artistică și devoțiune: „Aș vrea să-mi petrec diminețile./ acolo unde văzduhul/ nu are colivii./ iar singurătatea este doar un capăt mic de lume./ Să-mi așez gândurile./ să le învăț despre ierni/ când vor ieși din cuiburi/ îmblânzindu-le/ cu priveghere de prunc.” (Dorința Descio, p.24)

Mi se par relevante pentru întreaga creație de până acum a poetului cuvintele lui Carlos d’Ors, prefațatorul spaniol al ediției bilingve:

„În poezia lui Barz există lumină, dar există și durerea intangibilului, a inefabilului, a ceea ce poetul nu a putut să ilumineze ori să elibereze. Iată o exemplificare: „Nu voi atinge cuvintele peste sicriu./ voi trece de privirea lor umedă/ spre îngerul care stă lângă ușă/ ca un prost./ Curaj, îngere păzitor./ bea un pahar, de sufletul mortului/ și spune: Dumnezeu să-l ierte./ Ce vei spune acum/ se va scrie cu dreapta Celui de Sus./ nici un cuvânt nu va fi lăsat pe dinafară./ orice rugăciune se încheagă în cer/ deodată cu sângele lui./ Cursurile de reconversie profesională/ au început de o lună./ vei recupera din mers” (Reconversie/ Reconversión, p.42)

Avem de a face cu poeme ce cuprind învățăminte din cele scripturi (soția lui Lot, Petru, Profetul Isaia, Fiul cel Bun, Sărbătoarea Sfinților fără Nume, povestea lui Urie, Golgota, lacul Galileii, - personaje care însuflețesc tonusul poetic și stâlpuiesc bucuriile și suferințele petrecerii prin viață a Ființei:

„De la primul apel./ mă așund gri/ în focul razelor de dimineață./ Griul meu e străvechi./ dar la Dumnezeu/ un secol face cât o clipită./ Ies de acolo îmbăiat./ cu privirea unui prunc de țâță/ înșăsurat în aureola îngerului păzitor./ De afară se aude tropot de oase/ pe trotuare./ mă strecur în urechea internă./ să-mi fac rugăciunile/ adunate din norii cei mai firavi./ Cred că aș putea scrie o carte/ cu norii aceștia./ dar ei se varsă mereu în oameni” (Rugăciunea dimineților/ La oracion de las mañanas, p.68).

În finalul acestor rânduri, concluzionăm alături de Carlos d’Ors: „Iată, ne aflăm în fața unui adevărat poet al spiritului. Versurile sale au umplut un mare vas de lumină cu sentimente și gânduri distilate de propriu-i suflet, aflat la răspântia atâtor îndemnuri felurite, victuirea fiindu-i guvernată de credința religioasă”.

„MĂ SUPUN ARMONIEI”

2). *Corina Oproae – Intermitencias/ Intermitențe.* Volum bilingv, apărut la prestigioasa editură clujeană „Școala Ardeleană”. Poeta aduce din depărtările celor Spanii - este demult trăitoare în mirifica Barcelona – o traducere în română a propriilor poeme, meșteșugit croșetate în limba lui Federico García Lorca.

Ar trebui să cunoaștem acele crâmpie ale biografiei autoarei, care să releve traumele ființei. Este imposibil, cred. Tocmai din acest motiv prețuim că zbuciumul existențial (înstrăinarea, moartea părinților, încrâncenarea pentru a se integra într-o altă cultură etc.) capătă, până la urmă, pecetea echilibrului. Versurile nu exprimă, așadar, reacția autoarei, ci, mai degrabă, opintește spre luminarea acelor cadre de umbră convenționale și autentice.

„Limba în care scriu
o compun frânturi de viață și amintiri ce sfițează uitarea

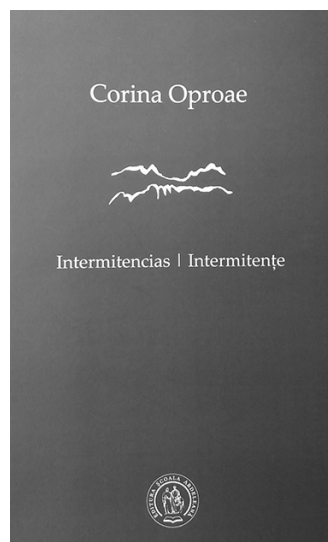
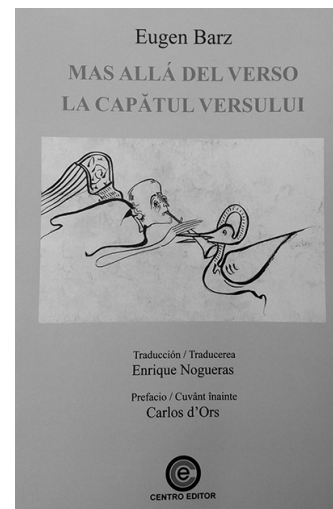
râul acela tăcut care a rămas acolo în copilărie,
o bancă de lemn situată pentru a putea conversa cu stelele...”

Firul roșu al discursului poetic ne apare fără nexuri logice, totul sub zodia unui sistem dinamic, deschis. Nu este o retorică căutată ci, mai degrabă o reglare a

(continuare în pag. 18)

Radu Vida

Victor Eftimiu

(1889-1972)

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Tablou bucureștean

Abia sfârșesc să înflorească teii
Și prin grădini își poartă finii nașul...
Grătarele își fumegă panașul:
Patricienii, puii, mititeii.
Tarafe zumzăie în tot orașul...
– Să vie cu mujdeiul și ardeii !...
Petrec burjuii grași cu derbedeii,
Hapsânul, ageamiul cu abrașul.
În zori de zi – final de epopee –
Scopiții duc perechile-n cupee...
Nechează armăsarul – paraleul.
În parlament jonglează panglicarii...
Mor ofticoși fochiștii și acarii,
Iar vodă își serbează jubileul...

Pe Calea Moșilor

S-adună-n cafeneaua armenească
Subcomisarii, cioclii și misiții,
Toți îmbuibații și toți hămesiții
De munca zilei să mai hodinească.
Tânjind la colțuri, paraponisiții
Ar bea un ceai, dar cum să îndrăznească
Pe cafegiu să-l mai ademenească ?
Îi sunt datori prea mult, nepricopsiții !
Așa e viața: unii au de toate,
Le merge-n plin, parc-ar umbla pe roate,
Iar alții cu răbdarea și tutunul.
Târziu... Nici unul dintre ei nu pleacă...
Parc-ar pleca, parc-ar mai sta oleacă...
Dar nu se duc să dai în ei cu tunul !

Vom pune-n cufăr hainele de vară !

Vom pune-n cufăr hainele de vară !
Desfrunzitor, octombrie sosit-a
Cu vântul, ploaia și cu obosita
Lumină-ngălbenită și avară.
În renunțare – nemărturisita –
O, suflete al meu, te despovară
De tot ce e în tine pierde-vară.
Am hoinărit destul. Ne cerne sita !
Cu straiete subțiri, până la anul
Împătura-vom visul și elanul,

Imensele azurului ferestre.
Va fi această ladă-nchisă bine
Sicriu al depărtărilor marine,
Mormânt al feeriilor campestre,

Ultima flașnetă

Un flașnetar, pe strada Armenească,
Învârte manivela, dus pe gânduri...
Mereu mai grea cutia lui de scânduri...
Pe care uliță să mai pornească ?
Orașul e pustiu... Plecat-au, rânduri,
Bucureștenii, tagma boierească,
În munți, la mare, să se răcorească...
Zadarnic, moșule, te mai îngânduri !
Hei, lampagiu, aprinde felinare
Cu bățul tău, sinistră lumânare !
Ce lampă neaprinșă ai lăsat-o ?
Miroase-a gaz aerian, pe stradă...
Departa, moare trista serenadă,
Flașnetă cu *Adio del passato*...

La târgul moșilor

Grătarele își perpeleau cârnații,
Muițați în usturoi și mirodenii...
Ce-ndestulau străini și rubedenii
În desfătările întregii nații.
S-alăturau drumeții, sumedenii...
– Vă veseliți și sănătoși mâncați-i...
Dar nu uitați părinții, răposaii !
Un strop de vin trecutelor vedenii !...
Din ce adânc de veac veni îndemnul
De-a prăznui pe moși-strămoși în semnul
Cucernic al aducerii-aminte ?
În mai, când leagă sâmbur corcodușii,
Cu viii se-nfrățesc din lume dușii,
Iar viața-și poartă hora pe morminte.

Vara bucureșteană

În București. O mie nouă sute.
O uliță numită Trei Vădane.
Puține case. Multe gropi. Maidane.
Ferestre cu perdele descusute.
Ștregari obraznici, fugăream codane.
Nepăsători de javra ce s-asmute,
Săream uluci în curți, cu pergamute
Și cu renglele doldora-n ghiozdane.
Arșice. Bile. Rișca. Țurca. Oina.
Din primăvară până vine moina,
Îmbălsăma pelinul, socul, izma.
Chelălăind cu tinichele-n coadă,
Fugeau căței... stârnit de vreo iscodă,
Vardistu-i mai ghiontea și el cu cizma.

Iulie bucureștean

A fost o zi de mare zăpușeală,
Topită e-nghetata-n fundul ceștii.
Spre Lacul Tei aleargă Bucureștii,
Dar noaptea cu răcoarea îi înșală.
Mavrocordații și Protopoștii
Nu pot închide ochii de sfârșeală,

Cel ațipit adoarme din greșeală,
Asudă-n fundul apelor și peștii.
Din hrube ies tiptil conspiratorii.
Nu e nici un complot: măturătorii
Cu roabe goale, hurduquitoare.
În praful vânat, stelele pâliră,
Iar zorile vibrează ca o liră
Vestind amiază mai dogoritoare.

Pe Calea Văcărești

Pe Calea Văcărești. O ceainărie
Cu proletari. În jurul unei sobe
De tuci, grupări burghezofobe.
Ursita nu le e trandafirie !
Născuți în zodie de rac sau cobe,
Consumă, cei mai mulți, pe datorie...
La colțul unei mese, unul scrie
O tragedie-n versuri cu Niobe.
Mă văd și eu acolo: începutul
Boemei literare. Ne-ncăputul
Împlineam cu zări piramidale...
Eu nu râvneam pe-atunci Academia...
O, ce n-aș da să-i schimb mărinimia
Pe-un ceai de cinci parale la „Ghidale” !

Pe la Colentina...

Ce zaiafeturi la Pantelimoane
Și la Drăgaice și de Sfântul-Petre !
Agață fanții vesele cumetre
Turnându-le brașoave și moșmoane.
Cu gulere scrobite și cu ghetre,
Le curge nădușcala în broboane.
Când au tăcut și naiuri și tromboane
Se-ndură să mai plece pe la vetre
La câțiva pași, o putredă băltoacă...
S-adună scâldătorii pe la toacă.
Întepe-i muște și nămol împrăște-i.
Copii borțoși, cu piciorușe-bețe
Și bivoli grei și rațe șugubețe
Se lăfăie și scuiță lâna-broaștei.

Străzi bucureștene

...Și Popa Tatu, Popa Nan și Tase
Și Chițu, Popa Rusu, deopotrivă,
Cu maldări de prescuri și de colivă
Slujit-au nunți, botezuri, parastase.
I-a nemurit cetatea în arhivă
Cu nume scris, la câte-un colț, pe case...
Și pomenirea-n urbe le rămase
Că pronia le fuse milostivă.
Dar cine-au fost ? Pe unde li-i cenușa ?
În care vremi umblau cu căldărușa ?
Nu le mai știm nici fețele, nici graiul !
Plecați de pe meleaguri pământene,
Îi cântă străzile bucureștene
Și Popa Petre le deschide raiul.

(vol. „Opere 8”, Editura Minerva,
București, 1980)

Mâncarea națională

[...]

Continuând călătoria, am ajuns la București, după ce am privit la fereastra vagonului copilași bronzați și goi, care ne făceau să roșim și să ne plecăm ochii, pe când ei surâzători, întindeau spre trenul în mers lent ramuri de cireș, cu frunze ofilite dar cu fructe purpurii. Ne întrebam dacă nu cumva pudoarea era necunoscută prin acele locuri.

Îmbolnăvindu-mă, abia am cunoscut Bucureștiul. Astfel am fost privată de vizita făcută de fratele meu și sora mea în parcul Cișmigiu, celebru prin lacul său. Un lac ! Ce cuvânt și ce viziune ! Element al visării, alegră, palpabilă, asimilabilă oglindă a cerului, drum indolentelor călătorii – apa mă îmbăta și, prin grădina și lacul de la Amphion, mă cufunda în reverii. „Există zile aidoma unor insule...” scria într-un volum din tinerețe Barrés; cuvintele acestea evocă clipe de viață, voluptoasă, ferită de orice amenințare, protejată de căldură, singurătate și tăcere. Dar în jurul acestor insule fericite n-aș fi vrut marea, neliniștitoare în nesfârșitul ei, și pe care, în ciuda fertilei ei miresme respirate într-o vară pe malul Mânecii, n-o iubeam. Dar insulele ! Insulele însemnau pentru mine țărnelul unei grădini în floare dinaintea căreia oglinda apei, mărginită de un orizont delicat, emană fericite făgăduințe în vreme ce nevăzute sirene veghează asupra siguranței unui cuplu răsfrânt spre sine-și.

Sosind la București, m-a surprins alura atelajelor, după câte mi s-a spus asemănătoare celor din Rusia. Vizitii îndrăciți, pletoși, bărboși, își avântau în galop caii stârnind vârtejuri de praf, cum stârneau iarna vârtejuri de zăpadă.

Într-o dimineață am fost condusă, încă foarte slăbită și înveșmântată în negrul cel mai sever, la serviciul funebru care fu celebrat plin de emfază, în memoria tatei, în aurita biserică Domnița Bălașa.

Protocolul durerii pe acest pământ încă necunoscut mie, și în care urma să rămână pentru totdeauna adormitul meu tată, avea să ne arunce din nou în abis. În mijlocul prapurilor violete și argintii, în mijlocul rugăciunilor și tânguiriilor

intonate de preoți, simțirăm că se redeschide rana din noi, dând drumul șiroaielor nescicate de lacrimi ca erupte din artere și vene retezate. După ieșirea din biserică, încetul cu încetul se reinstală calmul. Zăream un oraș aproape asemănător celorlalte

ANNA BRÂNCOVEANU DE NOAILLES
(1876-1933)

orașe cunoscute, mai plin de culori însă, deasupra căruia domnea un climat și o atmosferă ciudat de parfumată, cu miresme pe care le deslușeam fără să mă impregneze, oraș al cărui vocabular, înscris pe clădiri și magazine, mi-era necunoscut.

Pe timpul scurtei noastre șederi la București am locuit mai întâi la hotelul ce comunica direct cu somptuosul local Capșa, și apoi în conacul de țară al mătușii Elise, de „la Șosea”, astăzi proprietatea fratelui meu. Acolo, în mulțimea copacilor vioi care-și ofereau soarelui ca o pajiște frunzișul plin de murmure, am zărit un brad verde, perseverent și solemn, visând în acest colț de lume așa cum văzusem brazi visători în toate părțile pământului pe unde am trecut. Bradul, cedrul, araucaria, prin aspectul lor meditativ și prin vigoarea liniștită și nobilă, mi-au reținut neconținut atenția; venerez în ei magii cu inimă conștientă de sine ai lumii

vegetale.

Într-o dimineață, mătușa Elise ne anunță că la masa de prânz vom face cunoștință cu mâncarea națională, *mămăliga*. Cele două cuvinte „mâncare națională” aveau asupra imaginației mele o stranie

forță evocatoare. Prin tăria lor, dăruiau putere speranței. Ce așteptam de la aceste cuvinte ? Astăzi îmi spun că, fărăndoială, așteptam să rezume întregul pitoresc al unui țărm și al unei națiuni necunoscute, revelarea însăși a farmecului unui popor și a pământului său, o apropiere mai intimă încă decât cea consemnată de Flaubert în faimoasa lui frază: „Există peisaje atât de frumoase, încât te simți îndemnat să le îmbrățișezi strâns la inimă...” Formula „mâncare națională” mi-a frapat totdeauna cugetul cu tăria cu care numele unui fluviu este strâns legat de orașul său: Roma și Tibrul, Verona și Adigele, Madrid și Manzanarez, Londra și Tamisa – toate aceste poetice nuntiri le regăsesc misterios în savoarea alimentului popular. Prin fluviile ce se varsă în mări, prin îndepărtate bucate răspândite cu ușurință, Anglia și Olanda ajung să atingă Indiile, Bremenul să se rezeme de Veneția, Nordul să primească în inimă o săgeată toridă, să asculte arzătoarele țipete ale papagalilor pestriți, să pipăie fildesul și marmura cu ape, să simtă parfumul paletuvierului. Dar la prânzul laudat de mătușa Eliza fui decepționată și amărâtă: *mămăliga*,

mâncarea națională, nu era decât o aspră și nisipoasă făină de porumb, greu de înghițit, fără să izbutească s-o facă mai plăcută neobișnuitele condimente pe care ne-am străduit să i le adăugăm. Pesemne imaginația serioasă a copilului nu se înșeală de fel, și mâncarea aceasta lipsită de finețe, care-l mulțumește pe țaran săturându-l, trebuia să-mi reveleze truda aspră a unei mulțimi harnice și resemnate care, din zori și până-n noapte își vlăguiește puterile muncind pământul, și care, sfârșindu-și tăcuta înverșunare, îi este recunoscătoare pentru hrana sumară ce i-o dăruie, și îi exprimă mulțumirea prin cântece pline de candoare, contemplative sau înflăcărate.

(Din vol. „Cartea vieții mele”, fragment.
Traducere de Virgil Bulat, Editura Univers,
București, 1986)

Magda Ursache

„Vecinii, azi, ne iau în răs,
iar dacă nu ne iau în răs,
ne-aruncă-n scârbă un surăs,
căci, decât noi, mai aprigi îs.”

Psalmul 43,8,
după Șerban Foartă, *Hexachordos*

O greșală duce la alta sau prăpastia cere prăpastie. În vremi tulburi și închise ca ale noastre, neașezate, scoaterea istoriei din școală (și se pregătește ieșirea din programă a religiei, cu icoane cu tot) este greșală enormă. Nu știi istoria țării tale, nu faci altceva decât s-o condamni la dispariție. În UE s-au reintrodus trei ore din materia istorie, în învățământul preuniversitar; ministresa Deca tace, se ocupă, pesemne, de educarea României. Pe cale de consecință, în școli s-a ajuns nu doar la bullying între elevi, ci și la bullying elevi – profesori, primii înarmați cu cuțite...versatile, cum s-a auzit de la un chef bucătar: „Trebuie să ai un cuțit versatil, care taie orice”. Chiar și gâtul unei profesoare, nu-i așa?

Spun manualele alternative (preș. Iliescu n-a ajuns acolo, pozat din față și din profil, cum ar merita), că noi am fost dați la schimb de Churchill, după înțelegerea cu URSS? Nu, nu spun. De pactul Ribbentrop – Molotov n-au auzit nici mulți studenți de la Facultatea de Istorie. Germania, după genocid planetar, a beneficiat de Planul Marshall, reclădind, prosperând. Noi n-am avut șansa asta, am plătit 10 ani datorii de război, ca învinși de URSS, unde ajunsesse revoluționarul Lenin pe bani nemțești, să facă revoluție. Așadar Germania, fosta noastră aliată de nevoie, când inamică a Rusiei, când cooperantă cu ea, a biruit. La fel SUA, aliata URSS, în al Doilea Război Mondial. Bush a contribuit la căderea URSS, iar Clinton se lăuda cu 22 de întâlniri cu Elfin, dar și cu miliarde de dolari cheltuite pentru a-l aduce la putere. M. Thatcher afirma: „Sunt 15 milioane de oameni în Rusia care ne deservesc.”

De astfel de urzeli ni-i plină istoria. Iar acum acceptăm un soi de poliție internațională dinspre șefa Europei. Ia să îndrăznești să susții că amplele civilizații europene sunt bazate pe jefuirea coloniilor! Mai mult încă, nu ni se iartă că n-am fost țară colonială: Nu vă mai lăudați cu răul-ramul vostru. Duceți-vă cu pușcoacele în Afganistan, Irak, Ucraina. Slava, slava! Ce contează că România e din ce în ce mai slabă? Slava Ucrainei!

Nu atinge absurdul ce ni se întâmplă? Splendoarea balurilor vieneze din Imperiul Austro-Ungar s-a bazat pe spolierea Transilvaniei. Stătuțelul care a făcut profit uriaș de pe urma noastră nu ne vrea în Schengen. Și ce dacă? Avem Schengen cu Ucraina, pentru cereale toxice. Culcat, generale Ciucă! Culcat, Daea, brav ministru al Agriculturii, în luptă cu cormoranii flămânzi! Or fi mai flămânzi decât românii? Nu i-ar strica o chemare la realitate tehnocratului. Altfel vom auzi că pompierii vor stinge incendii cu lapte de vacă crescută cu iarba verde de acasă și că trebuie să importăm milk de la vacile crescute-n pustă. Cât despre ministrul Boloș, zâmbitor ca un emoticon, cere tăieri de salarii, deși le avem pe cele mai mici din UE. Las' că ni se dau ajutoare din banii noștri, ca neajutorăți ce suntem.

Spuneam că prăpastia prăpastie cere? Da. Conform butadei lui Walter Roman-père, „După noi vom veni tot noi”, fiul a apărut în pull roș, lângă Iliescu și pistolul său, Voican Voiculescu, obținând repede gradăție ascendentă în diplomație, să se uite confuzia bestial de ridicolă climax-clitoris. Tocmai și-a tipărit carte cu titlul *Azi vom fi păgâni*, ed. Proema, Baia Mare, 2023, dedicată lui Putin, „slujitorul sfintei Rusii”.

Și s-au pornit, după Duminica Orbului și-a votului, anomalii: în economie, în industrie, în agricultură, în finanțe, în sănătate (pe care Dr. Rafila a dus-o pe linie moartă)... Iar cele din educație, din învățământ au dat pe dinafară. Anomalie e un cuvânt prea elegant, câtă vreme programul România ne-educată naște monștri. Domnesc cleptocrații. Inaptocrații (sau ineptocrații?) se culcă liberali și se trezesc iliberali bășiști, scoțând în față monumente politic nule, ca ministresa Muncii, care ne amenința că, fără dozele de vaccin impuse, ne culcăm sănătoși seara și ne trezim morți dimineața.

Marele păpușar Soros a venit la Otopeni, când aeroportul era încă blocat. Misia și-a declarat-o din titlu: *Pentru o transformare a sistemului sovietic*, Humanitas,

Abyssus abissum invocat

București, 1991. Și rețeaua Soros a funcționat și funcționează. Ca la un semn, internaționaliștii globaliști au început să nege specificul național, statul național, unitatea. S-au atacat pilonii de rezistență ai etnicului: unitatea de origine, de limbă, de destin, de credință. A început nu numai *iarna vrajbei noastre*, ci toate patru anotimpuri ale vrajbei. S-a dorit ce? Să se evidențieze însușirile negative: fără morală, fără religie, fără scriere, fără conștiință de neam, fără trecut, fără viitor. Curentul demitizator al istoriei a tot crescut. Și cât a fost ironizat Alecsandri („caducul”) cu „unde-s doi puterea crește”, *Hora Unirii* fiind considerată, cu dispreț suprem, „rămășiță tribală”, ca să biruie duhul dezbinării, al zăncăni. Oare știu neomarxiștii că, în vremi staliniste, s-a făcut pușcărie pentru cei care o cântau? Fără fir de umor (comicul cu mijloace ieftine mă revoltă), am fost îndemnați de cațavenci: „Români, sugeți Prutul!” Neschimbătoare e dispoziția rea a domnului Florian, furia sa demolatoare pe ton ridicat-demascator, care induce o stare tensionată între români și evrei. Ca urmare, William Totok a căutat (o fi găsit?) „urme de legionarism” la Părintele Dumitru Stăniloae.

Un om din „Na-Boc” (mulțumesc, Virgil Rațiu!) a vrut să dea jos Crucea Neamului, de pe dealul Cetății, ridicată în 1997. Cât pe ce să fie demolată, ca „element parazit”, cu „puternic discurs naționalist”. Ba că n-are autorizație, ba că-i prea înaltă (22 de metri), cu atâta mai înaltă decât primarul, ba că ar crea „conflict spațial” cu hotelul Belvedere și cu terasa adiacentă. Așadar cruce *versus* terasă. Iar simbolurile românilor, ca statuia lui Iuliu Maniu, sunt date jos: boca, boca. Școala Ardeleană a rămas fără soclu. Acad. Ioan Bolovan, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu”, a strigat de-a surda la arhitectul șef al Clujului: „Respectați statuile în forma lor originală.” Boc a bocănit și la bustul lui Emil Racoviță. De ce ne-am plânge? La Carei, președinta Ungariei Katalin (Katalinka?) Novak, în vizită de lucru, dezvelește o statuie a autorului inmului național al Ungariei, așezată drept în fața primăriei.

Indiferența înseamnă complicitate. Ia să ne manifestăm și mânia din România, cum am tot repetat. Restituirea proprietăților din Ardeal e trădare națională. Renunțarea la moștenirea Gojdu – la fel. Guvernații noștri maleabili nu crâncnesc când e vorba de contribuția „benevolă” pentru Ucraina, mult mai mare – scrie presa – decât ce plătesc Grecia, Ungaria, Slovacia, Portugalia și alții, și altele: 60 de milioane euro, bani împrumutați de România și trecuți la datoria noastră externă.

Să punem piciorul în prag neointernaționaliștilor, noilor imagologi (defectologi), noilor iluminați care-l demască pe Eminescu pentru ideea de „stat organic”, aflat după mîntea lor mărginită „în derută naționalistă”, ca perimat, conservator depășit, reacționar antiprogresist, *ațătător* (verb proletcultist resuscitat) contra străinilor. În vremi staliniste, Eminescu era dat jos, înlocuitorul fiind A. Toma. Acum, s-au găsit alți înlocuitori: Fundoianu (după Roxana Sorescu) sau avangardistul Tzara, după o scriitoareasă ce se crede bogată-n duh, dar săracă tare cu duhul.

Recitindu-l pe gazetarul Eminescu, am găsi *puncte cardinale în haos*, la care trimitea Crainic, adică ordine. De frica bau-baului „isterical-correctness”, reacția națională la așa ceva e minimă. Iar cei supuși noilor directive primese funcții în instituții importante. Incompetența pare a fi devenit condiție a carierei universitare. A urcat pe scara ministerului Culturii Corina Șuteu, în guvernul Julien (Cioloș), apoi la ICR New York, provocând, în ianuarie 2008, scandalul poneiului roz, cu crucea svastică pe crupă, simbol pozitiv în hinduism, budism, jainism, confiscat de nazism. Căluțul roz e „opera” unui grafician, care a găsit cu cale s-o picteze pe Sfânta Parascheva beată și pe Ștefan cel Mare tatuat cu Fuck pe braț, ca lover medieval. În joia mare, 14 aprilie, 1457, ne spune istoricul acad. Ioan – Aurel Pop, Ștefan a fost acclamat ca Domn al Moldovei. Avea 18 ani. O ști asta SorinTara? La atâta libertate, la ce bun să te (auto)educi?

Reacția națională e minimă la astfel de bațjocuri „post-post-moderniste”. De frica unui bau-bau „isterical-correctness”? Sau pentru că T. Baconschi a rostit ritos că „presa nu mai e națională, ci internațională”?

În mai 2006, Paul Goma adresase președintelui o scrisoare, pentru a-i reaminti de propunerea din septembrie 2005: să se înființeze Institutul pentru Studierea Terorii Bolșevice în România. Putea, atunci, să fie președinte istoricul Al. Zub, trecut prin închisoare. Goma, spune Petru Ursache, în *Istorie, genocid, emocid*, e un Ulysse căruia i s-a barat drumul spre casă. Nu și lui Tismăneanu. Zeii din București sunt mai puternici decât zeii din Olymp. *Raportul Final* trebuia să-l aibă ca raportor pe însuși Goma, nicidecum pe Vl. Tismăneanu, al cărui tată preda marxism-leninism-stalinism la Universitatea București. Slava, slava! Probabil Radu Florian îl cita pe Engels, care prognostica

dispariția de pe pământ a românilor, „contrarevoluționari fanatici” în fiindul lor. Soluția românilor de a nu pieri, după Engels, era să-și piardă caracterul național, ceea ce visează neomarxiștii.

Institutul „Elie Wiesel” e foarte atent să se retragă distincția de cetățean de onoare lui Petru Codrea, din Sighetul Marmației. Amintiți-vă de scandalul provocat de domnul Florian la decorarea lui Octav Bjoza, președintele AFDPR, care, cică, ar fi „relativizat Holocaustul”, scandal care i-a provocat accident cerebral. Cea mai penibilă dintre erorile premierului Cițu a fost demiterea lui Bjoza, în august 2021, din funcția de secretar de stat. „Secretariatul de stat pentru recunoașterea meritelor luptătorilor împotriva regimului comunist”, instaurat în 1945, stătea în gât florienilor. O școală oarecare a fost presată politic să retragă numele lui Mircea Vulcănescu, c-așa a vrut primarele sectorului, în 5 aprilie, 2023. Nu un liceu tehnologic, economic din București trebuia să poarte numele martirului, ci o universitate. Martirilor Mircea Vulcănescu, Sandu Tudor, Barbu Slătineanu, Vasile Militaru (și-i numesc doar pe ei, pentru că sunt cei mai bațjocoriți) nu li se face dreptate. Non-etica învinge.

Cea mai urâtă intervenție „woke”, în opinia mea, este a unui coautor al Raportului Tismăneanu și al Raportului „Elie Wiesel”, Adrian Cioflâncă, istoricul haustolog care descoperise într-o comună de lângă Iași o groapă comună a evreilor uciși în pogrom. Ca apoi să se afle adevărul: „groapa comună” nu era decât un fost cimitir sătesc. Ca și cum n-ar fi fost destul de penibil ca antiunionist, Cioflâncă a afirmat (*v.romania.europalibera.org*): „nu orice anticomunism e legitim. Sub umbrela anticomunismului au crescut mișcări și voci radicale”. De ce nu vrea voci radicale Cioflâncă? Pentru că „anticomunismul poate devia în antisemitism”. Halal *iudee*, cum îi spune Luca Pițu. Adevărul e că cioflâncii, ca și florienii, ca și bulaii (iată-i și substantive comune, că-s mulți) nu suportă voci opozante, n-au nevoie de așa ceva deoarece le cam lipsește argumentele. Slugile care tac și-și pleacă frunțile, vâicăreții că sunt români au fost mai ușor de convins că n-avem nevoie de o istorie despre sacrificii, despre jertfe. Martirilor numai nu li s-a spus ca-n „Scânteia” lui Brucan: „criminali cu boturile mânăjite cu sânge”. Mircea Vulcănescu, re-declarat criminal, a murit martiric la 48 de ani. *Constituția* lui Carol al doilea, din 1938, n-a vrut s-o voteze. Cereea reintroducerea pedepsei cu moartea. Or, teologul nu putea accepta asta. A cerut Vulcănescu, acuzatul de „infracțiuni de genocid”, continuarea războiului cu URSS? Nu. A ordonat deportări? Nu. Îl vedeți pe Gyr cu pistol la brâu? A circulat pe internet o fotografie a lui Cioran în uniformă legionară, lângă căpitan. Dezmințirea n-a fost luată în seamă: nu era Cioran, ci Nicolae Constantinescu, cel care l-a asasinat pe I.G. Duca.

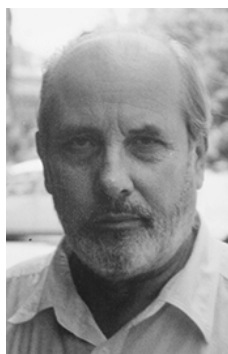
Intervievat în Săptămâna Patimilor, pe un canal televizual, ambasadorul T. Baconschi o deplânge, copleșit de milă, pe Elena Udrea că ar fi „demonizată”, soarta blondei de la Cotroceni fiind „biblică”. Sus și tare afirmă că n-are de ce să se dezică de Băbescu. De Mircea Eliade, da, se poate dezice, fiind contra „lupei mitologice” de a vedea istoria românilor. Ce se vede prin lupa teologului diplomat? „Patriotismul” lui Andrei Caramitru, al cărui stil ar fi „recognoscibil chiar când nu-și semnează textele”. T. Baconschi cade în admirație și când Caramitru junior îi jignește pe ortodocși, motivat de temperamentul „armănesc”. Cât despre sminteala cu data Paștelui, controversa e lansată în Săptămâna Patimilor, ca să tulbure liniștea Învierii? Micul război l-au încins neoarhanghelii neomarxiști. Bulai care l-a scuipat pe Iisus ca „un copil de pripas”, purtat de o „mamă-surogat”, Sfânta Maria. Răspłata? Carieră politică nemeritată, de parlamentar „răspunzător” de cultură! Și-i servește lui Bulai morala din *Fabula dezmăț în Schengen*, a lui Virgil Rațiu: „Unde e învăț/ Este și dezmăț.”

Se vede treaba că nu mai contează iubirea de neam, mândria originii, efortul de a dăinui ca popor, ca stat. Ar fi „opreliști” care trebuie date la o parte. Iar săcâiții de nație vor, cer, se roagă ca Ucraina să-și recupereze teritoriul (Slava! Slava!), în timp ce noi n-ar trebui să ne recuperăm teritoriile, ba chiar îi culpabilizăm pe eroi.

Să mai repet ce se știe, că tătuca stupidei corectitudinii politice a fost Luckács György, fost ministru al Culturii în guvernul Bella Kun (Cohn), exilat în Elveția alături de Lenin? Că ideea lui a fost: „Să inventăm subculturile și vom conduce lumea”?

Prin Dictatură am mai trecut o dată, când se epurau valori, se ardeau cărți, se dărâmau statui, se schimbau nume de străzi...Nu ne-a ajuns? Acum, *Cancel Culture* îl vrea anulat pe Shakespeare (ce-i drept, e și greu să joci personajele lui celebre, să le dai viață de scenă, așa că-i mai confortabil pentru regizorii corecți politici să scape de el), răstoarnă statui, neagă personalități...

Ei, dar *demo(n)ocrația* poate multe, dar nu chiar tot și tot. Un bun prieten, escistul Gabriel Mardare, m-a liniștit: „Arată-i prostului constelația valorilor și o să-ți privească degetul!”

Don Haines

SENTIMENTUL DE ACASĂ LA SCRITORII ROMÂNI (I)

Scritorul român are nostalgia locurilor natale, sentimentul de *acasă*. De la Eminescu până la Nichita Stănescu, aproape că nu există scriitor român care să nu evoce locurile copilăriei, peisajul, casa părintească, părinții, școala, învățătorii, prietenii de joacă, care-și lasă o amprentă puternică asupra omului matur, ce se întoarce mereu la acest izvor, pururea reîntineritor. Fiecare scriitor își are *acasa* lui. *Acasă* înseamnă toate aceste lucruri. "Veșnicia s-a născut la sat", spunea Lucian Blaga și tot el are o celebră poezie, **Izvorul**, metaforă a permanentei purității și a eternității: "Păduri s-au stins. Și rând pe rând/Oameni în umbră s-au retras/Veșminte de pământ luând./Dar șipotul, el a rămas".

Tema aceasta a sentimentului de *acasă* apare cu pregnanță în sămănătorism, este tema dezrădăcinării, inadaptării scriitorului provenit de la țară și imposibil de integrat în civilizația orașului, care distruge, care ucide, care întunecă orizonturile și provoacă drame sufletești. Orașul care dă "fiori de nebunie". Această delimitare sat/oraș avea să fie teoretizată de Nicolae Iorga, ideologul sămănătorismului, și ea a influențat o întreagă generație de scriitori (mai ales poeți), majoritatea minori, ca Șt. O. Iosif, Panait Cerna, Emil Gârleanu, C. Sandu -Aldea, Al. Brătescu -Voinești, I. A. Bassarabescu. Satul apare ca un spațiu luminos, cu figuri aureolate, preotul, învățătorul, țăranul îmbrăcat sărbătorește, iar orașul ca un loc al pierzaniei, o Gomoră, al deznădejdiei și a declinului.

Chiar și un mare poet, cum este **OCTAVIAN GOGA**, născut la țară, în comuna Rășinari de lângă Sibiu, evocă nostalgic locurile copilăriei și regretul de a fi părăsit satul, într-o poezie celebră: **Bătrânii**. "De ce m-ați dus de lângă voi./De ce m-ați dus de-acasă ?/Să fi rămas fecior la plug./Să fi rămas la coasă".

Momentul despărțirii de sat, de familie este evocat în poezii ca **Bătrânii**, **Casa noastră**, **Reîntors**. Este sentimentul cu care Creangă părăsea Humulești.

Tânărul intelectual și-a revizuit atitudinea față de viață și, găsind civilizația vinovată, bolnavă, și-a făcut o întreagă teorie de însănătoșire a ei, prin întoarcerea la matcă, satul, asumându-și rolul unui nou Mesia, așa cum se confesează în **Fragmente autobiografice**, mărturii ce veneau spre sfârșitul vieții: "Îmi ziceam: să mă întorc la sat și să refac în mine procesul prin care au trecut strămoșii mei, de care mă deslăcusem. Îmi aduc aminte că, sub impresia acelor frământări, îmi combinasem planul să mă întorc la țară, să mă desfac de toate atribuțiile văzute și nevăzute ale civilizației, să mă duc acolo în mijlocul țăranilor, să-mi iau o fată de la horă, să mă însor cu ea și să-mi zic: eu sunt Ion Botezătorul". (**Octavian Goga interpretat de...** ediție îngrijită de Ion Dodu Bălan, Editura Eminescu, 1974, p. 44).

Ca și Coșbuc, Goga a fost preocupat de ideea alcătuirii unei monografii lirice a satului ardelean. Primul volum de poezii trebuia să poarte titlul **Acasă**. Desigur, atitudinea sa, dincolo de elementul biografic și subiectiv, se încadra într-o mișcare mai largă, specifică epocii, de simpatie față de sat și țăran, văzute ca valori unice, supreme ale neamului. Deși își declară adeziunea la poporanism și sămănătorism, Goga ține, totuși, să se detașeze de sămănătorism ("n-am fost niciodată ceea ce se cheamă un sămănătorist"), ca de altfel, și de viziunea idilică asupra satului, prezentă în opera unor înaintași.

Universul liric al poeziei lui Goga se desfășoară într-un **spațiu** anume, într-un **peisaj** anume, care este numai al său, de un timbru specific. Este vorba despre spațiul ardelenc de la începutul secolului al XX-lea, cu datele sale geografice, etnografice, cu conflictele sale social-istorice, văzut în trăsăturile sale reprezentative: "La noi sunt codri verzi de brad/Și câmpuri de mătășă./La noi atâția fluturi sunt./Și-atâta jale-n casă". Astfel începe celebra poezie **Noi**. Poetul înregistrează cu un sentiment de durere contrastul (romantic) dintre frumusețea naturală a peisajului și jalea colectivă a celor care trăiesc în acest spațiu. Elementele concrete ale acestei naturi (Mureșul, Crișurile, Oltul) definesc un Ardeal generalizat, mitologic, țară a paradisului, dar și a durerii colective.

Figuri reprezentative ale vieții satului, țăranul, dascălul, preotul, lăutarul capătă prin Goga atribute

specifice, de neconfundat. Mai mult decât niște simpli luminatori ai satului, cum îi vedeau sămănătorii și poporanii, intelectualii lui Goga sunt niște pedagogi ai neamului, care îndeamnă la răzvrătire socială, fiind profesii unor vremi mai bune, care trebuie să vină. Așa apar **Apostolul**, **Dascălul**, **Dascălița**. Portretul lor este aureolat, desprins parcă din vechi icoane.

Lăutarul este desenat în culori asemănătoare.

Cu o asemenea viziune despre sat, este firesc ca poetul să regrete părăsirea locurilor natale, înstrăinarea de cei de acasă. Goga propune reîntoarcerea la sat, ca soluție de renaștere morală și socială. Din păcate, orașul îi apare ca o "putredă cetate", "plină de păcate". Orașul e descris în culorile cele mai întunecate, ca o cetate care ucide orice cântec, orice inspirație și avânt.

Sentimentul de *acasă* este firesc, profund uman și etern, ține de condiția umană și întotdeauna ne emoționează atunci când este sincer și adevărat. O poezie ca **Mama de VASILE MILITARU** (pe nedrept marginalizat), celebră în epocă, nu ne poate lăsa indiferenți, indiferent de condiția noastră intelectuală: "A venit aseară mama, din sătucu-i de departe./Să-și mai vadă pe fecioru-i, astăzi "domn cu multă carte"/A bătut sfios la ușă, grabnic i-am ieșit în prag/Mi s-a umezit privirea de iubire și de drag/Sărutându-i mâna dreaptă, ea m-a strâns la piept duioasă./Și-ntrrebind-o câte toate, am intrat apoi în casă". Sfioasă, bătrâna nu îndrăznește nici să intre, "cu opincile-n picioare" și cu multă grijă calcă doar pe-alături de covoare. Femeie de la țară, cu mult bun simț și cu emoție în glas, îi mărturisește dragostea maternă și îi oferă câteva daruri. Bătrâna, presimțindu-și apropiatul sfârșit, n-a uitat să-și facă testamentul și îi lasă feciorului de la oraș să-l îndeplinească. "Tu, odorul mamei, în urmă să te-aduni cu frații-acasă/Și să-mparți agoniseala de pe urma lui (a tatălui n.n.) rămasă".

Dar, dincolo de sămănătorism și de exagerările curentului, tema aceasta este universală. Iată, de exemplu, cum apare ea la **MIHAI EMINESCU**. Adolescentul de 16 ani, elev la "Obergymnasium-ul din Cernăuți, publică în revista **Familia** lui Iosif Vulcan, în data de 17/29 iulie 1866, poezia **Din străinătate**, în care își exprimă marea sa dragoste pentru ținuturile natale, simțindu-se înstrăinat în universul cazon, neprimitor al gimnaziului cernăuțean "Aș vrea să văd acuma natala mea vâlcioară/Scăldată în cristalul pârâului de-argint./Să văd ce eu atâta iubeam odinioară./A codrului tenebă, poetic labirint/Să mai salut o dată colibele din vale./Dorminde de un aer de pace, liniștiri./Ce respirau în taină plăceri mai naturale./Visări misterioase, poetice șoptiri./Aș vrea să am o casă tăcută, mititică./În valea mea natală, ce unduia în flori./Să tot ptivesc la munte în sus cum se ridică./Pierzându-și a sa frunte în negură și nori./Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare./Ce zilele-mi copile și albe le-a țesut".

Același sentiment în poezia **La Bucovina**, publicată în același an 1866, în **Familia**. "N-oi uita vreodată, dulce Bucovină./Geniu-ți romantic, munții în lumină./Văile în flori./Râuri resăltând printre stânce nante./Apele lucinde dalbe diamante/Peste câmpii-n zori". Nostalgia cu care evocă peisajul natal este expresia iubirii paradisului adolescenței. Pentru Eminescu, Bucovina este tărâmul binecuvântat unde poetul a dobândit conștiința propriei sale vocații "Numai lângă sânu-ți geniile rele ./Care îmi descântă firul vieții mele./Parcă dormita./Mă lasară-n pace, ca să cânt în lume./Să-mi visez o soartă mândră de-al meu nume./Și de steaua mea".

Satul, cadrul natural apar în mod frecvent ca elemente fundamentale ale spațiului poetic eminescian, având atribuțiile eternității. Nu întâmplător, codrii sunt "vecinici", seculari, totul ține de vechime. În această ordine de idei, **Sara pe deal**, publicată târziu (în 1855), dar ecou al tinereții, este una dintre cele mai reprezentative poezii. Buciumul care "sună cu jale", turmele ce urcă dealul, cumpăna de la fântână, proiectate pe un fundal cosmic dominat de lună, sunt elemente specifice acestui spațiu eminescian încărcat de afectivitate.

Pentru **ION CREANGĂ**, amintirile din copilărie reprezintă o întoarcere fericită la întâmplările pline de haz și de farmec ale acestei vârste, la locurile natale, la casa părintească, la părinții și la tovarășii de joacă "Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocci la capăt, de crăpu mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel

humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie".

Amintirea mamei este una luminoasă "Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte, și mi-aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat când îi sugeam țâța cea dulce și mă alintam la sânu-i, gângurind și uitându-mă în ochi-i cu drag".

Pentru el, Humulești reprezintă centrul lumii "Ș-apoi, Humulești, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechiu răzăsesc, întemeiet în toată puterea cuvântului, cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învăța și hora, dar și suveica de vuia satul de vătăle în toate părțile, cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporani ca aceia de făceau mare cinste satului lor". O anumită nostalgie și farmecul povestirii provin din faptul că scriitorul, acum în vârstă, sărac și bolnav, privește întâmplările pline de haz și de farmec ale copilăriei ca aparținând unei vârste fericite și de mult pierdute "Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații, și surorile îmi erau sănătoși, și casa îmi era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea".

Autorul **Amintirilor** trăiește în lumea sa, se confundă cu ea, el descrie, de fapt, așa cum spunea G. Călinescu, "copilăria copilului universal". "Hai, mai bine, despre copilărie să povestim căci ea singură este veselă și nevinovată. Și, drept vorbind, acesta-i adevărul. Ce-i pasă copilului când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire".

Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea și pământul, măcar să zică cine ce-a zice".

Despărțirea de Humulești pentru a merge la Socola la Iași este una dramatică "Cum nu se dă scos ursul din bârlog, țăranul de la munte, strămutat la câmp, și pruncul, dezlipit de la sânul mamei sale, așa nu mă dam eu dus din Humulești".

Aminteam mai devreme de **LUCIAN BLAGA**. Iată celebra poezie **Sufletul satului** "Eu cred că veșnicia s-a născut la sat/Aici orice gând e mai încet./și inima-ți zvâcnește mai rar,/ca și cum nu ți-ar bate în piept./ci adânc în pământ undeva./Aici se vindecă setea de mântuire./și dacă ți-ai sângerat picioarele./te așezi pe un podmol de lut".

Dar el este și teoreticianul **Spațiului mioritic**, prin care definește specificul culturii române și al culturii în general ca descinzând dintr-un spațiu... aspațial, plasat într-o geneză originară, care ne e dată de la început, fiecare popor purtând cu sine, genetic, oriunde s-ar mișca, în orice spațiu, trăsăturile fundamentale ale acestei specificități. Așa explică el spațiul mioritic, plaiul, ca pe un plan undulat cu alternanțele deal-vale, pe care le găsește și la Eminescu în **Mai am un singur dor**, prin care vrea să demonstreze ideea de armonie, de echilibru, dar mai ales de dor, specifice poporului român.

ION PILLAT, poet tradiționalist, dar de o sensibilitate modernă, descoperă motivele autohtone, locurile natale ale copilăriei, oamenii și realitățile unei lumi, care țineau de ființa sa organică. Această descoperire echivalează cu o nouă etapă a poeziei sale, tradiționalistă, reprezentată prin volumele **Pe Argeș în sus** (1923), **Satul meu** (1925), **Biserica de altădată** (1926), și **Limpezimi** (1928). Acum Pillat își definește autenticitatea timbrului său poetic, iar poezia română cunoaște unul din momentele sale de vârf. Teme vechi, întâlnite la V. Alecsandri, Coșbuc sau Iosif, sunt reluate cu alte mijloace. Poetul reface peisajele sale natale, Argeșul, Râul Doamnei, Florica, Golești, regiunea bogată în frumuseți din apropierea Piteștilor. Lumea copilăriei și a adolescenței este reînviată cu emoție, dar totul este trecut prin rafinamentul omului de cultură care, sensibil la influența unui Francis Jammes și a școlii simboliste, vede lucrurile și din unghiul livrese, coordonata esențială a acestor poeme devenind sentimentul horatian al timpului, al fugii sale ireparabile. **Aci sosi pe vremuri** din volumul **Pe Argeș în sus** este capodopera lui Ion Pillat. Cu un sentiment nostalgic, este evocată succesiunea generațiilor.

Urmare în numărul viitor

ANTOLOGIA EPIGRAMEI ROMÂNEȘTI (I)

I.GR. PERIETEANU (Narcis)
(1879-1959)

Unui spiritual de prost gust

Cu al tău spirit concentrat,
Cu verva-ți vie și glumeață,
Amice-atât de mult mă-mbeți,
Că-mi faci întotdeauna greață.

VASILE BOGREA
(1881-1926)

Curții de la Haga

În orice important litigiu,
Ea dă sentințe cu prestigiu,
Întreaga lume le salută –
Și nimeni nu le execută.

CONSTANTIN RÎULEȚ
(1882-1966)

Unei domnișoare

Am comparat-o c-o iconă
Și n-am greșit de loc, vezi bine,
Căci pe-amândouă, de-opotrivă,
Le poate săruta oricine.

VERO
(1882-1939)

Căldurile

Vai, mă săcăie căldura
Și-un amic al meu la fel.
I-aș cârpi vreo două palme,
Să mă răcoresc nițel !

ION I. PAVELESCU
(1889-1924)

Poetului Oreste, care tipărise un volum în 1915

E lumea-n sânge, foc și scrum
Și-Oreste scoate un volum.
Au spus talmăcitori de astre
Că-i anul marilor dezastre !

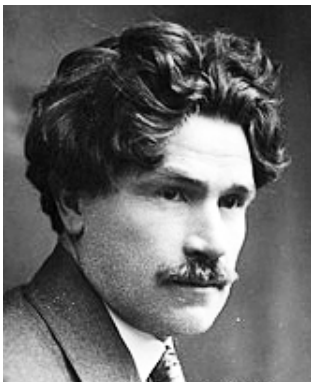
TUDOR MĂINESCU
(1892-1977)

Prost

Igrec cam brutal a fost
Când i-a spus lui Ies pe drept:
Nu ești prost fiindcă ești prost,
Prost ești că te crezi deștept.

*Lui George Corbu – care subapreciază
volumul meu de versuri intitulat “Muzică ușoară”*

Ce nu poate ea să-ți dea
Nu-i ceri muzicii ușoare;
Cum de la un corb n-ai vrea
Triluri de privighetoare.

Alexandru Cazaban
(1872-1966)

Cu toată dorința pe care o avea să nu-și supere șeful, Tudor Mavrighi, impiecat la serviciul Personalului, era de multe ori nevoit să nu se ție de slujbă așa cum trebuia. Pricina venea din aceea că Mavrighi era student la universitate și trebuia să urmeze regulat cursurile. Abia venea la slujbă și, când credeai că se pune pe lucru, numai îl vedeai că se îndrepta spre cuier și, cum își lua paltonul, o și ștergea tiptil pe ușă, cu multă băgare de seamă să nu-l vadă cumva șeful. De multe ori, venea la birou cu o întârziere de un ceas și când șeful îl dojenea, apoi el se dezvinovăța, zâmbind:

– E drept că vin târziu, domnule șef, da' plec devreme !...

Cu toată dibăcia cu care își lua paltonul din cuier, de multe ori, trebuia să-l prindă șeful. Și se supăra foarte mult domnul șef, când vedea că un subaltern pleacă de la birou înaintea dumisale.

„Oh, dacă ar fi vară !” se gândea impiecatul suspinând – cât de ușor ar fi putut pleca de la birou fără să fie băgat în seamă. Chestiunea asta a paltonului îl îngrijora groaznic, căci îi întuneca viitorul.

Într-o zi, ușierul – singurul care nu-l invidia – îi dete un sfat foarte folositor:

– De ce nu lăsați paltonul și pălăria în camera de alături ? !

Mavrighi nu știa cum să-i mulțumească și, chiar de a doua zi, se și folosi de sfatul lui.

În camera de alături, lucrau numai trei funcționari, și cuierul era încăpător pentru șase paltoane, așa că Mavrighi era mulțumit că putea să-și atârne acolo paltonul, fără să supere pe cineva, cât de puțin.

Patru-cinci zile, lucrurile au mers strună. Mavrighi, cum trebuia să plece la universitate, se scula de pe scaun și, prefăcându-se că vrea să fumeze o țigară, trecea în camera de alături. Acolo, după ce schimba câteva cuvinte de glumă cu cei trei colegi ai lui, își lua binișor paltonul și-și vedea de drum, nesupărat de nimeni.

Într-o dimineață, când veni să-și lase paltonul în cuier, unul dintre cei trei funcționari – cel mai în vârstă și cel mai mare în grad – îl întrebă:

– Mă rog, de ce-ți lași la noi paltonul, domnule Mavrighi ?

Impiecatul îl privi mirat:

– Ce, vă supără cumva ?

– Nu... Nu ne supără... Vezi că și dumneavoastră aveți cuier în biroul dumneavoastră...

– E drept c-avem – răspuse Mavrighi – da la noi în birou suntem șase, și avem numai un singur cuier...

După ce plecă Mavrighi, ceilalți doi funcționari încuviințară, cu însuflețire, pe colegul lor mai bătrân:

– Bine i-ai făcut !... De ce să-și puie el paltonul în cuierul nostru ? !... Și dacă-i student ?... Ce, să tragă chiul serviciului !... Noi muncim nemșcați...

– Asta-l privește ! ridică din umeri bătrânul funcționar. Ce-mi pasă mie dacă își bate joc de slujbă... Tot el o să sufere, la urma urmei ! Da mie mi-e necaz de îndrăzneala lui... Auzi, să se folosească de cuierul nostru, ca de al lui tatu-su !...

Și îmbrățișă cuierul cu o privire dezmiertătoare de tată.

A doua zi, când Mavrighi veni la birou, și se dezbracă de palton, fu întâmpinat de cel de al doilea funcționar:

PALTONUL LUI MAVRIGHI

– Îmi pare, domnule Mavrighi, că n-ai să-ți mai poți lăsa paltonul la noi... Am auzit că o să ne vie încă doi funcționari.

– Bine, dar pân-atunci cred că nu supăr pe nimeni, îi răspunse rece Mavrighi, și agățându-și paltonul în cuier, trecu în biroul său.

Cei trei funcționari, văzând că chestia paltonului se agravează, și că cuierul lor e în primejdie, lepădară condeiele în semn de protestare.

– Ce om gros de obraz !

– Ce încăpățânat !...

– Om nesimțitor !... Ce să-i faci !...

Și erau așa de necăjiți în clipa aceea, că le venea să arunce paltonul lui Mavrighi, peste fereastră, în stradă. Și ar fi făcut cu plăcere lucrul ăsta, dacă Mavrighi n-ar fi fost impiecat de clasa a II-a, și dacă, mai ales, n-ar fi știut ei că studentul era pus în slujbă de chiar secretarul general.

După ce s-au mai liniștit puțin, cei trei funcționari au simțit nevoia să ție un consiliu. Și fiindcă li se părea că sunt prea puțini pentr-o astfel de consfătuire, au mai poftit să ia parte la consiliu și pe un impiecat din biroul contabilității.

După ce s-au sfătuit aproape un ceas, au ajuns la hotărârea să-l reclame șefului pe îndrăznețul Mavrighi.

Iar Mavrighi, care nu știa nimica de acest complot, a rămas a doua zi foarte mirat când șeful său îl întrebă răstît:

– Unde ți-e paltonul ?

– Dincolo. În camera de alături...

– Da de ce l-ai lăsat dincolo ?

– Pentru că dincolo e mai mult loc. Ei sunt acolo numai trei, și au un cuier, la fel cu ăsta de aci... Și noi suntem șase...

Ceilalți colegi, care știau bine din ce pricină își lăsa acolo paltonul, auzindu-l pe Mavrighi dezvinovățindu-se astfel, începură să rădă pe înfundate, da destul de tare ca să-i înțeleagă șeful.

Și șeful, la rândul lui, zâmbi:

– Las', domnule Mavrighi ! Mi-au spus funcționarii de alături pentru ce îți lași dincolo paltonul...

– V-au spus ? !... se miră Mavrighi. Apoi, cu o prefăcătorie drăcească adaugă: Nu i-am crezut așa de fricoși...

– Cum, fricoși ?

– Fricoși, da. Poftim, domnule șef, fiindcă m-au auzit de câteva ori tușind mă cred ofticos... Se tem de paltonul meu ca de dracu...

Nici șeful, nici ceilalți funcționari nu mai zâmbiră. În birou se făcu deodată tăcere și mai toate privirile se îndreptară bănuitoare spre corpul costeliv al lui Mavrighi. În ziua aceea, li s-a părut că studentul era mai slab ca-ntotdeauna. Ba unuia i se păru că obrazul lui Mavrighi era foarte scofălcit. După puțină gândire, șeful îi vorbi cu blândețe:

– Da dumneata te simți bine la piept ?

Mavrighi își mușcă buza, să nu rădă:

– Nu tocmai bine... Da cred că nu-i decât o simplă răceală !...

Șeful nu-i mai spuse nimic, și ceilalți funcționari își văzură de registre.

După-prânz, când veni la slujbă, Mavrighi își găsi masa de lucru, cu toate hârtiile, mutată în biroul de alături. Șeful l-a lămurit:

– Pentru că în camera de alături e mai mult loc, te-am mutat... Da, te rog, să-ți vezi de slujbă !...

Cei trei pârători, când l-au văzut mutat la ei, nu s-au supărat de loc. Iar când Mavrighi și-a atârnat paltonul în cuier, unul încuviință din toată inima:

– Ei, da... Acu înțeleg să-ți pui paltonul la noi ! Acu faci doar parte din biroul nostru !...

(vol. „Deștept băiat !”, Editura pentru Literatură, București, 1961)

Kariny Frigyes

(1887-1938)

șase ani n-ai avut cumva legături de dragoste cu o femeie cu păr albastru ?

– Nu-mi aduc aminte. De ce ?

– Fiindcă albastrul și galbenul sunt culori complementare. Asta-i cea mai mare cucerire a psihanalizei că omul nu vorbește nimic fără o cauză oarecare. Orice declarație e o manifestare involuntară a unui sadism sau mazochism ascuns; toate manifestările noastre au cauze sexuale și originea tuturor este reductibilă la amintirile copilăriei. Da, în copilărie ai avut, desigur, raporturi cu o femeie cu păr albastru, de aceea îți place ciorba de fasole galbenă !

– Se poate, dar nu-mi amintesc.

– În schimb îmi amintesc eu. Nervii tăi sunt distruși. Sadismul, instinctul cruzimii își cere dreptul să se manifeste. Mărturisește-mi, vrei să ucizi ciorba de fasole galbenă ?

– Eu ?

– Da. Tu vrei să lovești, vrei să bați ciorba de fasole galbenă fiindcă ai fost îndrăgostit de o femeie cu părul albastru pe care n-ai putut-o bate. Tu vrei s-o ucizi, nervii tăi sunt complet distruși ! Să te duci imediat la neurologul Berenczy, să-ți facă analizele. Ești un om sfârșit.

Am alergat, cuprins de groază, la neurologul Berenczy. M-a primit în cabinet. Când i-am trecut pragul mi-a zâmbit amar.

– De ne te grăbești ? mi-a spus. Ai dori, nu-i așa, să se prăbușească ușa și să mă strivească sub ea ?

– Iertați-mă... la asta... zău că nu m-am...

– Ține minte, tinere, că acțiunile și gândurile noastre nu pot fi dirijate decât de două instincte: de instinctul cruzimilor sexuale și de instinctul umilinței sexuale. Resortul tainic al tuturor manifestărilor noastre se reduce la aceste două instincte: sadismul, respectiv mazochismul. Dar, de fapt, dumneata ce dorești ?

– Îmi place ciorba de fasole galbenă, i-am mărturisit îngrozit, în timp ce prin șira spinării îmi trecea un fior rece.

– Am bănuț, zise cu adânc dispreț neurologul. Ei, dar ia loc, o să vedem de-ndată ce putem face pentru dumneata.

M-am așezat și în clipa aceea mi-a trecut durerea de dinți care mă chinase venind acolo. Neurologul a luat loc în fața mea.

– Așadar, îți place ciorba de fasole galbenă ? zise el. Îți dai dumneata seama ce însemnătate are faptul că-ți place fasolea galbenă ?

– Vă rog... îi spusei, gata-gata să izbucnesc în plâns; mie îmi place foarte mult ciorba de fasole galbenă... dar când n-o am, pot să renunț la ea...

– Gura !... se răsti la mine medicul neurolog. Te aranjez eu ! Dumitale îți place deci ciorba de fasole galbenă ! Nervii dumitale sunt distruși. Dumneata ești un sadic. Vrei să te dedai la brutalități, vrei să omori pe toată lumea, vrei să tai, să spinteci, să-njunghii... ai fost îndrăgostit de bunică dumitale, ai vrut să-i tai capul, dar bineînțeles, despre asta dumneata nu știi nimic. Ce ai visat azi-noapte ?

– Am visat că am primit de la Fuksz douăzeci de coroane, îi răspunsei, clănțănind din dinți.

– Gura ! țipă și mai tare neurologul. Visul dumitale înseamnă, deși nu-ți dai seama, că ești îndrăgostit de acest Fuksz, că-ți plac banii și că ai dori ca Fuksz să cadă de pe Bastionul Pescarilor (Cei mai înalt turn al cetății Buda, din capitala Ungariei (n. tr.) și să-și frângă gâtul. Dumneata ești un sadic incorrigibil. Un Nero înnașcut ! Un adevărat Caligula ! Dar, las' că te aranjez eu, ticălosule !

– Ce trebuie să fac ? îl întreb sfios, gata să plâng.

– Sadismul dumitale nemărginit trebuie să fie înfruntat

LA NEUROLOG

de un sadism mai puternic, care să învingă acest instinct și să trezească în dumneata înclinații mazochiste. Dumneata vrei să dai dispoziții, să domini, să stăpânești; asta-i mortală dumitale maladie de nervi ! Dar las' că te vindec eu de ea ! O să te expun unor influențe sadiste. Înțelegi ?

– Înțeleg, îi răspund, ghemuindu-mă pe scaun.

– Ei ! făcu el, ridicându-se și uitându-se la mine cu niște priviri fioroase,

– Vai, vai ! – am început să mă vait.

– Gura ! țipă el. Sadic netrebnic ce ești. Să te ridici imediat în picioare, că de nu, te împușc !

M-am ridicat.

– Așa. Iar acum vâra-ți mâna în buzunar. Ai înțeles ? Că de nu, îți trag niște palme de te duci de-a berbeleacul pe scări !

Mi-am vârat mâna în buzunar.

– Așa. Scoate imediat cincizeci de coroane și dă-mi-le. Ei, ce facem ? Acum, imediat ! O să-ți zdrobesc eu sadismul ăsta ticălos ! O să te vindec de sadism, n-avea nici o grijă ! Ei, ce facem ?

Și își ridică mâna, gata să mă lovească.

I-am întins, tremurând, cele cincizeci de coroane.

M-a apucat de guler și mi-a dat brânci pe scări în jos. Ajuns la parter m-am uitat înapoi mirat.

Stătea lângă balustradă și zâmbea.

– Merge bine, îmi spuse; sub binefăcătoarea influență contrarie a sadismului, mazochismul dumitale începe să evolueze satisfăcător. În câteva ceasuri te vei vindeca de-a binelea. Salutările mele. Te aștept cu plăcere și altădată !

(Din vol. „Cele două suflete ale Olivicii”, traducere de Aurel Buteanu, Editura Minerva, București, 1970)

Ananie Gagnic

ÎN APA MĂRII

Aveam 20 și ceva de ani, când am intrat pentru prima dată în mare, spre a-mi face un pic de curaj, am luat exemplul bătrânilor lupi de mare: 100 de rom !

Mă apropii de apă, un val îmi udă picioarele și-mi face părul măciucă (pe cap, nu pe picioare !). Fuga la bar, încă 100 de rom ! Curaj ! Am mai intrat eu la apă, dar nici așa... Trag romul, brrr ! Acum da ! Îmi fac vânt de la 200 de rom, pardon, de metri și băldâbâc ! Intru în apă până la doi metri. Doi metri de țârm, evident. Apa, mai jos de genunchi. Genunchii tremură. Le-o fi frig. Să-i încălzesc. Încă 100 de rom și gata !

Pleosc în apă ! Burta îmi atinge fundul mării, în timp ce spatulele e acoperit, din când în când, de valuri. Trag și 100-200 de apă sărată. Mai bun romul ! Mă ridic în picioare, dau de câteva ori din mâini, stilul bras, apoi craul și, final, voiniceasca, luând-o voinicește spre țârm. Trebuie să reușesc ! De data asta, 150 de rom ! Așa energie am, de-o să fie nevoie să mă opresc din înot, să nu ies la turci ! 150 rom ! Om ! Ei, acum da ! Unde-i marea ? Aha ! La înot, înainte ! Dar lungă mai este plaja asta...Mă scuzați duduie, n-am vrut să vă calc ! 1,2,3, și ! Lasă-mă domnule, nu vezi că înot ? Cum, în nisip ? Eu simt ud pe dedesubt...

În sfârșit, sunt în mare ! Ce delectare ! Am înotat câteva secunde și deja nu se mai vede țârmul. Cum să se vadă țârmul, cu capul sub apă ? Ajutor, mă înec, ec, ec, ec, hâc...

Printre înghițituri și sughituri, aud lângă mine doi salvamari: „Ce facem, îl scoatem sau îl lăsăm să se mai liniștească ?” „Lasă-l dragă, te legi de toți bețivii ?”

Cu greu m-au scos la mal, mi-au scos și apa, apoi, pentru a-mi reveni, mi-au dat... 100 de rom !

ANTOLOGIA EPIGRAMEI ROMÂNEȘTI (II)

AL. O TEODOREANU (Păstorel)

(1894-1964)

Unui antialcoolic

Oare nu-ți mai amintești,
Vorba din bătrâni lăsată ?
Din beție te trezești,
Din prostie, niciodată.

Excepție

Fie Neamț, Chinez, Hindus,
Omul din maimuță vine;
Numai Iorga, știm prea bine,
Că se trage din Larousse.

AURELIAN PĂUNESCU

(n. 1894)

Epigramiștii români

Avem norocul special
De a-l citi pe Marțial.
Și-l mai avem și pe acel
De-a nu fi noi citiți de el !

NICOLAE CREVEDIA

(1902-1978)

Unei Doamne – care insistă să mă vadă

Vino, Doamnă, cu ce vrei,
C-un buchet, c-un rețevci,
Chiar cu parul poți să vii –
Să nu vii cu poezii !

OCTAV SARGETIU

(1908-1994)

Unuia

Pătruns de-al artei nalt fior
Și-ntr-ale muzelor largi grații,
E cel mai mare scriitor
În... condica de reclamații !

GEORGE CARANFIL

(n. 1913)

Unor „melomani”, la Ateneu

Bătând cu talpa tactul în podea,
Doar Simfonia a IX-a am ascultat;
Căci celelalte opt s-au tot cântat
Nainte, până s-a gătit Frusina mea !

ALEXANDRU CLENCIU

(1913-2000)

Unui expozant

Ai pictură la Apollo,
Și probabil e divină,
Că tot timpul, de acolo,
Iese lumea și se-nchină !

Dan Puric

– *No, fătucă, ne dai și nouă două bilete de tren?*

– *Da' une' mereți?*

Bătrânul se uită pentru o clipă mirat la fata aia curioasă din spatele geamului de la ghișeu de bilete, o cântări puțin cu privirea, după care îi spuse calm:

– *Da' ce te privește pe mata?*

– *Cum da' ce mă privește?* îi răspunse domnișoara de la ghișeu, iritată. *Trebuie să știi ca să vă spun cât trebuie să plățiți!*

Bătrânul nu se aștepta la răspunsul ăsta. Rămase puțin locului cu privirea fixă spre fătuca de la ghișeu de bilete, apoi se-ntoarse ușor către prietenul său care-l însoțea la drum, tot un țăran în vârstă ca și el și-l întrebă:

– *No, să-i zicem la fătuca asta une' merem?*

Prietenul îl privi îndelung ca și cum n-ar fi vrut să greșească cu nimic în sfatul pe care avea să îl dea tovarășului său de drum și după un timp ce se scurse lent, fără grabă, și-n care toate incertitudinile se spulberaseră, îi spuse cu blândețe:

Stația de tren

– *No, io zic să-i spunem!*

Cel care-l întrebase, mai rămăsese un timp cu privirea atârnată de ochii prietenului său, așa ca să fie totul ca o lămurire profundă, apoi încet se-ntoarse către ghișeu de cumpărat bilete.

– *No, une' mereți?* se repezi să întrebe din nou tânăra fată, cu și mai multă hotărâre, de îndată ce-l văzu pe bătrân.

Acesta o privi din nou fix, drept în ochi, ca și cum ar fi văzut-o pentru întâia oară, apoi luminându-se brusc la față și plin de o bucurie nemărturisită până atunci, îi spuse:

– *La nuntă!*

Ei, să ne gândim acum cine ar fi putut da răspunsul acesta superb, imprevizibil și unic în felul lui, dacă nu românul, cu harul lui spre absurd în aparență, dar cu o logică a normalității pe dedesubt, de fier.

Răspunsul acesta genial, eliberator din chingile sufocante ale realității de zi cu zi, nu este rodul unei naturi răsucite în căutare de senzațional, ci a unei firi pătimate care a știut prin nu știu ce taină, să se salveze.

Pe bătrânul țăran ardelean nu-l interesează mersul trenului, ci al **vieții** și în această neașteptată alegere zace în latență o întreagă fire românească. Există o răsturnare de perspectivă imprevizibilă

în care lumea realității ce ne-nconjoară este privită cu binoclul întors. Dacă stația trenului este un loc al spațiului mai mult sau mai puțin banal, în schimb **nunta** este locul de desfășurare a unui eveniment major al vieții. Alături de naștere, botez, înmormântare, ea punctează fundamental viața omului. Și de aici, răsare nemijlocit aceea minunată idee prin care intuim că o cu totul și cu totul altă călătorie în timp și spațiu a avut neamul acesta românesc.

Există în răspunsul bătrânului țăran ardelean o puritate, o inocență nemărginită ce a străbătut neîntinată, spațiul și timpul istoric. Un fel de ie albă a sufletului românesc ce a trecut prin negura vremurilor, fără să se păteze. Tărie unică-n lume la care poți să vii de fiecare dată de pe tărâmul deznădejdiei de azi, ca să te refaci. A nu putea răspunde istoriei pe măsura ei este o cumplită slăbiciune, o tragică neputință, însă a avea capacitatea să-i transfigureze fiecare lovitură într-o oază de lumină este un mare și neașteptat miracol.

Accea lumină o găsiți și în ochii de copii ai sfinților pictați de țăranul român în bisericuțele lor de lemn. Cu acei ochi a văzut poporul român atrocitățile istoriei și de aceea între stația anonimă a trecutului unde vor coborî cei mulți și **nunta** așteptată cu atâta nerăbdare de bătrânul țăran ardelean, este o prăpastie de înțelegere pe care nu multe popoare au avut privilegiul de a o trece și pentru asta, a fi român este o excelență a firii!

Nicolae Cabel

ante scriptum

Între colegii mei de la SAHIA se aflau și doritori (înzeștrați, desigur)

pentru *lung-metrajul de ficțiune*... Titulari fiind, întrerupeau munca la documentar cât timp, la Buftea, onorau prestația ca atare... Alții, consacrați în filmul convențional etichetat artistic, între două contracte la Casele de Filme, găseau "mantaua" de vreme rea (salariul lunar) prin comenzi la SAHIA... Mai delicat era faptul că "priveau de sus" genul documentar... Aș mai putea comenta dar nu vreau să alunec într-o pledoarie *pro domo*... Se cuvine să amintesc totuși numele câtorva dintre titularii din SAHIA care au semnat lung-metraje (ficțiune), nu oarecare, în epocă: *Felicia Cernăianu, Ada Pistiner, David Reu, Virgil Calotescu, Constantin Vaeni*...

Și, pentru că sînt titularul acestei evocări, vă voi face cunoscut un episod al cărui "erou" am fost eu însumi... Nu-l așez sub un anume epitet. Acesta rămîne *la* și în concluzia celui care mă va citi...

Era începutul lui '78... *Cartea Românească*, condusă atunci de către *Marin Preda*, îmi publicase volumul de debut – *Somnul pe râu*... La *Casa de Filme 5* mi se oferă scenariul pentru un lung-metraj cvasi-documentar, ulterior etichetat docu-drama. Despre viața și opera savantului român – *Victor BABEȘ*... Punctul de plecare – o

Memoria, ca o capcană (XXIV)

scriere din colecția ce se publica în epocă – "Oameni de seamă" (parcă)... Autor – *Iosif Igiroșianu*, în tinerețe – diplomat și asistent al lui *Nicolae Titulescu*... Întîlnirea cu autorul-scenarist – impecabilă din toate punctele de vedere... Și fascinat de fiecare convorbire cu domnia sa... În iarna '78-'79 mă "refugiez" la Cumpătu (ACIN-ul avea rezervate cîteva camere la "Casa de creație")... Definitivez scenariul regizoral și...

În acea perioadă (ca totdeauna, de altfel) existau "tensiuni" în aprobarea de proiecte, scenariu, decupaje... Eufemistic, ceea ce se eticheta drept conjunctură erau "lupte intenstine" dată fiind și miza pusă în joc – un lung-metraj... Totul pe două planuri: în spatele ușilor închise și în comentariile (vitriolante uneori) în flecăreala cotidiană, bine întreținută în chiar breasla ca atare... Pentru o aparență atenuare a multor reclamații-plîngerii-revendicări la "forurile" competente, se hotărîse înființarea unei comisii (trei persoane) în ACIN care să trieze-avizeze proiectele-scenarii-decupaje în vederea preluării ulterioare de către Casele de Filme... Nu vreau să citez din cine era formată acea comisie, mai ales că doi din membrii săi nu mai sînt în viață... Al treilea mi-a fost coleg de Institut, cu o promoție în urma mea...

Toate bune. Dar nu prea frumoase. Pentru că rezoluția, semnată chiar de fostul meu coleg, "suna" cam așa: "*dat fiind faptul că regizorul este și scriitor, să-și facă singur scenariul!*".

La Casa de Filme, consternare... Și alt...

Eu (și prin educație) nu aveam nici cel mai mic

motiv pentru nici cel mai mic gest ineleant față de *Domnul Iosif Igiroșianu*... Ulterior Domnia Sa a mai publicat fabuloase memorii și chiar substanțială proză-proză... De mare ținută... Se împlinsese că fata Domniei Sale, reputat critic de film și real om de cultură, nu știu exact cum, intrase în dizgrația celui ce dăduse sentința asupra scenariului meu regizoral. Și-ar fi vrut să scoată "castanele din foc" servindu-se de mine...

Astfel am început seria "insucceselor" ori de cîte ori am fost invitat la Casele de Filme... Poate mă voi confesa în episoade viitoare... În fond, cum fiecare avem un destin, munca noastră și rezultatele ei sînt supuse acelorași legități...

P.S. – între angajații (temporar) din SAHIA-FILM a existat și *Vladimir Popescu-Doreanu* autor de film – filme polițiste, la Studioul din Buftea... Se cuvine să amintesc pe sora sa – *Puica Popescu-Doreanu*, discretă și distinctă voce regizorală, în a doua secțiune din SAHIA, sectorul de *Film științific*, sector pe care nu am voie să-l omit din această incompletă trecere în revistă. Mai ales că regizorii de acolo au colaborat cu renumiți specialiști din cele mai prestigioase instituții de profil din România deceniilor 5, 6, 7 și 8. Cu rezultate notorii și la Festivaluri de Film dedicate, din întreaga lume... De consemnat în oricare istorie onestă a vieții științifice din România... Gîndirea și cercetarea științifică din România n-au fost periferice chiar dacă detractorilor nu le-au priit acele evidențe...

Titus Vîjeu

„Ce se-ascunde-n adâncul ființei
poetului? Apa pe care o plânge
lava ce-o să erupă?”

Când, prin anul 2000 l-am cunoscut pe poetul bulgar, lărgindu-mi cercul prietenilor mei de la sudul Dunării, am fost surprins de marea asemănare dintre chipul său grav și poezia sa plină de sobrietate, curgând parcă spre un orizont auster, din care realitatea încărcată, oarecum barocă în care trăim se transformă într-un peisaj al esențelor. Aveam să-mi explic mai târziu și sursa tristeții pe care o purta cu sine chiar și în clipele de destindere din fața unei cești de cafea. Timp de peste un deceniu îi fusese interzis dreptul la semnătură. Astfel încât, pentru autoritățile regimului Jivkov, între 1968 și 1980 poetul Nikolai Kantchev nu a existat. Nu însă și pentru cititorii ce-l descoperiseră câțiva ani mai devreme prin poemele tipărite în revistele literare și prin volumul de debut **Prisăstvie** (*Prezentă* -1965). După cealaltă carte a sa, **Kolkoto sikapenoto zărno** (*Ca un grăunte de muștar sălbatic* -1968) a urmat lunga perioadă de tăcere, în care poetul a continuat să scrie pentru sertar și să se concentreze asupra operei unor poeți străini, aparținând ariilor culturale francofone și anglo-saxone.

Născut în 1936 într-un sat din nordul Bulgariei purtând un nume poetic, *Biala voda* (Apa albă), Nikolai Kantchev a urmat studii filologice la Universitatea din Sofia, orașul în care și-a petrecut o

Nikolai Kantchev

bună parte din viață.

Revenirea în spațiul public prin volumul **Poslavie ot peșhodef** (*Mesajul pietonului* -1980) avea să îmbogățească literatura bulgară cu sute de poeme adunate în cărți apărute într-un ritm susținut, ca o necesară recuperare a timpului în care autorul fusese victimă a cenzurii totale (și totalitare). Între culegerile acestea, propunând cititorului o tematică nu doar amplă ci și îndreptată spre profunzimea gândului se prenumără **Noscen pazaci na zorata** (*Paznicul de noapte al zorilor* -1983), **Săslânța na sârțato** (*Cu soarele-n inimă* -1988), **Vremeto, razdadeno na vsicki** (*Timpul împărțit la toată lumea* -1989). După fractura istorică ce a marcat Europa de răsărit o dată cu prăbușirea Cortinei de Fier ritmul aparițiilor – în edituri din Bulgaria și din străinătate – se amplifică, poezia lui Nikolai Kantchev devenind tot mai cunoscută și apreciată de publicul cititor. Ea începe să fie prezentă în Italia, Spania, Austria, Germania, Polonia, Georgia dar și în Statele Unite ale Americii, țară ce-i dăduse pe marii poeți William Carlos Williams, Ezra Pound și e. e. cummings pe care Nikolai îi tradusesse în limba bulgară. Încă din 1986 volumul **Meduza: Selected Poems** fusese tălmăcit de Alexander Shurbanov și Jascha Kessler. În Franța (patrie a cărei poezie el o cunoscuse admirabil, echivalând în bulgară poeme de Henri Michaux, Yves Bonnefoy, Michel Déguy, etc.) avea să fie prezent prin culegerile editate de prestigioasa *Actes Sud* din Arles în traducere proprie ori prin versurile cuprinse în **L'acacia blanc de Blanche-Église** (*Salcâmul alb de la Biserica Albă* -1997) oferite de traducătoarea Denitza Bantcheva, conaționala sa stabilită la Paris și care s-a remarcat drept

una dintre cele mai active promotoare ale culturii bulgare în Hexagon.

Din păcate, la 9 octombrie 2007 Nikolai Kantchev a devenit amintire. De-abia împlinise șapte decenii de viață și părea a deține încă multe energii creatoare.

Am în față câteva din ultimele sale cărți, trimise mic cu dedicații din inimă („ot serțe”). E vorba de edițiile bilingve **Paznicul de noapte al zorilor** (bulgară – franceză), **Childe Harold mult prea târziu** (engleză – bulgară) și de ampla antologie tipărită la Sofia în 1999 (**Izdatelsko Atelie**) în bulgară, franceză, engleză și germană. (De remarcat că între cei ce-au asigurat traducerea în limba lui Hölderlin se află și poetul Oskar Pastior, trăitor în Germania dar originar din România.

Concluzia la care am ajuns recitind aceste poeme este aceea că prietenul nostru Nikolai Kantchev era convins de mesajul universal al liricii sale. Fapt confirmat și de unul dintre traducătorii săi, Kenneth White care a scris aceste fraze empatice: „*Apollinaire vorbea de veșnica dispută dintre ordine și aventură. Pentru adepții unei ordini și pentru spiritele atașate fără crâcnire unei gândiri «ordinare», poetul va fi întotdeauna un aventurier, un suspect. Nikolai Kantchev n-a scăpat nici el acestei reguli. Numeroase poeme (...) o dovedesc. Nu simt nevoia să insist sau să rostesc tirade. Nu pot decât spera că odată cu trecerea timpului și printr-o muncă universală disputa să devină dialog iar dialogul să devină dans. Nu începând desigur de mâine. Dar Kantchev știe că poetul e «paznicul de noapte al zorilor»...*”

Nu numai că știa, dar a și dovedit-o prin tot ce a scris și a visat în scrisul său robust. Cel ce-i știa pe „*clasicii, oameni atât de înzestrați / că nu-i poți întâlni vii vreodată*” poate dormi liniștit în posteritatea pe care și-a rânduit-o cu grijă, pentru că are toate datele unui clasic al poeziei bulgare moderne.

Grație

Pasărea, săgeată străpunsă de veșnicie
ne descrie zborul ei către moarte...
Chiar și universalitatea posedă
o scriitură a sa.
Cu ciocul ea scormone lin
și fructul își salvează pielea.
Mai natural îi e glasul, mai natural...
Cine-ar putea să-l așeze
în limbi pământene.
Muză, ia-i pana și scrie
Eu nu îndrăznesc.

Rusalca

Priviți rusalca unduindu-se la soare
De lene? De neputință? De singurătate?
În poezie până și litera încetează
a fi literală.
Oricare i-ar fi rostul
e pentru toți.
Neauzit. Fără discurs direct. Invizibil.
Valu-și aruncă zarurile; marea
va câștiga.

Artă poetică

Ce se-ascunde-n adâncul ființei
poetului? Apa pe care o plânge
lava ce-o să erupă? Nimic
vizibil în afara ochelarilor
ce-i cad de pe nas; criticul
este uimit dar n-ar coborî
vreodată pentru a-i căuta.
Cu cât te vei strădui să alungi
singurătatea și să numești
vânt ceea ce suflă
bâlbâitul va putea corecta
greșelile de ortografie
dar tu nu vei putea vreodată
să scrii ceva în capul tău.

Clasicii

Cel ce-a atins inima lucrurilor
mă va putea pricepe pe jumătate.
Dar nu e
nimeni azi în timp ce aerul
tremură să fie nevăzut.
Clasicii sunt oameni atât de înzestrați
că nu-i poți întâlni vii vreodată.

Vestire

Adânc în întuneric ți-e dat să sapi, amintindu-ți
că laptele e un sânge alb ce ți-a zis:
Păstrează-ți credința și ea te va apăra...
Și-n fiecare seară tu urci acolo unde
constelațiile te așteaptă să vezi cum odată
cu luna nouă se-ntâmplă ceva nemaivăzut.

Poetul – un miner ce poartă pe frunte
Cuvântul.

În adevăr

La ce bun să privești unde nu este nimic de
văzut?
Acolo, fără opreliști, poți să-ți așezi sufletul.
La ce bun să asculți acolo unde este doar
liniște?

Chiar și-n lanțuri sună clopotele eliberării...
În grădina scolasticilor se ofilesc noțiunile.
Cum poate înflori acolo surâsul?

Post-scriptum

La marginea orașului,
unde dispar casele
se află mănăstirea.
La capătul lumii
unde se sfârșesc vorbele
se află Cuvântul.

În românește de Titus Vîjeu

Romanul ca o cicatrice

Laș recomanda viitorului cititor al romanului **Banii miresei** de Ion Andreiță (Editura Eikon, București, 2023) să-și asume un supliment de lectură privind biografia autorului, aflat în cuprinsul unui interviu consistent acordat istoricului literar Rodica Lăzărescu (**Pe firul confesiunii**, ed. Semne, 2023). Aici se află mărturisită de-a lungul a peste treizeci de pagini, sub genericul „*Într-o viață de om a publicat mai puțin decât și-ar fi dorit și mai mult decât ar fi trebuit*”, o viață de jurnalist, poet și prozator, trăită cu o remarcabilă fervoare profesională.

Născut în Perieții de Olt la 11 iunie 1939, scriitorul a trăit din plin încercările timpului istoric ce i-a fost hărăzit: un război devastator, o schimbare dramatică de regim politic în România postbelică, instaurarea terorii și tentativele de desprindere a țării de sub tutela Kremlinului, febra naționalistă a lui Nicolae Ceaușescu, revoluția (*soi-disant, so-called*) din 1989, trecerea la democrație printr-o lungă și neterminată tranziție, în care dispar din ce în ce mai mult însemnele omeniei, ale apartenenței individului la o lume normală.

De la mama Florica a deprins farmecul povestirii, de la tatăl, notar în administrația locală, seriozitatea implicării în rostul muncii cotidiene. Învățători și profesori de la școala din sat ori de la un prestigios liceu din Slatina i-au deschis drumul în viață prin frecventarea umanioarelor. Cu toate acestea, ratând primul examen de admitere la filologia bucureșteană, va petrece câteva luni pe un șantier (în interviu nu se află detalii dar în roman acest răstimp este esențial grație splendei galeriei de personaje întâlnite pe un anonim șantier al căii ferate care nu se știe de unde va porni și unde va ajunge). Întâlnirea cu acei oameni simpli dar cu o viață interioară tare bogată se produce spre finalul blestematului deceniu definit de Marin Preda drept „obsedant” datorită tragediilor pe care le-a produs. Adolescentul Emil Antonită e martorul unor confesiuni de mare dramatism, declanșate de experiența colectivizării. Cei doisprezece actanți identificați de autor drept „12 apostoli” sunt convocați de memoria traumatizată a istoriei și care-i relevă naratorului sentimentul apartenenței comune la o „sărăcie aristocrată”. Ca în nuvela lui Giovanni Verga (devenită piesă de teatru și libret la opera lui Pietro Mascagni) **Cavalleria rusticana** avem de-a face cu „onoarea

țărănească”, atribuit moral peste care nu se poate trece. Mai toți provin din sate apropiate (din Mica Valahie) și deși nu se cunosc între ei, trăiesc cu speranța recuperării unor valori materiale – dar, mai ales, spirituale – pe care noul regim politic li le-a răpit cu brutalitate. Aflându-le istorisirile personale, nu poți să nu îți amintești recuperarea „eposului popular” pe care Eugen Lovinescu o observase în lucrările de tinerete ale lui Sadoveanu. Și în cazul lui Ion Andreiță avem de-a face cu o astfel de recuperare a rosturilor necorupte de fluxul modernității, cu prezența descântecei locului și a întâmplărilor de viață evocate ca în **Amintirile căprarului Gheorghită** (1906) și **Hanu Ancuței** (1928) prin care Sadoveanu a repus povestirea de sorginte rurală în drepturile ei. Focalizată pe efectele alienării sociale produse de cooperativizare, lumea evocată de personajele lui Andreiță întâlnite pe șantierul drumului de fier și ulterior, la Canalul Dunăre-Mare Neagră, capătă o adevărată solemnitate arhetipală. „*Stăteau toți trei sprijiniți cu spinarea de lemnul barăcii, ca trei statui de pământ, pe care cineva le-a înfipt acolo și, din repezeala gestului ori din moliciunea pământului, s-au cocârjat, li s-au îndoit genunchii, crăpându-le țărâna la subsuori și scurgându-li-se pe trup, cu fiecare mișcare*”. Această frază, aflată la pagina 321 a cărții conferă scrisului autorului un har al surprinderii metamorfozelor sociale în simbolicul luterului primordiale. Pe fondul revelațiilor și al inițierii își scrie Andreiță „romanul de formație” al viitorului gazetar și scriitor, care, într-o mică vacanță la Perilești (toponim de rezervă pentru Perieți) va găsi într-un cușor cazon arhiva referitoare la anii de front ai primului război mondial, la fecunda perioadă interbelică și chiar la anii răsturnărilor sociale de după a doua mare conflagrație, documente vizându-l pe Marin Antonită (recte Marin Andreiță), părintele lui Emil și al celorlalți frați mai mari care, alături de mama Florica și bunicii lor vor constitui lumea unui veritabil „roman de familie”.

Raportul dintre realitatea (documentată de acte de stat) și ficțiunea auctorială este atât de strâns încât și cele trei

iubiri mărturisite în carte păstrează un fir al plâsmuirilor topit în sentimentul de obiectivitate asumată a naratorului: „*Încercă să pună oarecare ordine în această învălmășeală de trăiri; dar este greu să disciplinezi năvălele herghelii de imagini și întâmplări, care năvălesc ca dintr-un caleidoscop uriaș. Le simți ca un dresor fără bici în arenă, asaltat din toate părțile, când, o forță neștiută, de unde ivită?, luminează arena, în care se aliciră, prinseră contur și viață trei chipuri ce veneau spre el, zâmbindu-i, trei femei.*” (pag 355).

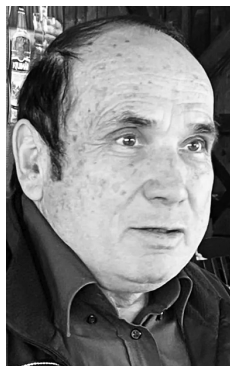
Mă voi întoarce la amplul interviu cu Ion Andreiță din cartea doamnei Rodica Lăzărescu, din convingerea că un asemenea pasaj poate lumina deplin substanța noului roman: „*În satele românești nu mai sunt țărani. Ei au început să moară încă de pe vremea «Moromeților» lui Marin Preda. A venit apoi tăvălugul comunisto-bolșevic și-a desăvârșit opera: i-a scos din starea lor identitară, prin înființarea ceapeurilor (colhozurilor). I-a rupt de pământul lor, care însemna viața lor. (...) Întoarcerea țărănilor (câți or mai fi rămas, dacă au rămas) către ei înșiși nu înseamnă doar să li se scrie pe frunte cuvântul fermier. Această întoarcere înseamnă o nouă durere: durerea unei mutații. A unei re-nașteri. Și este știut, orice naștere este însoțită de cea mai mare durere și mister din Univers.*”

Multum în parvo spuneau înțelepții romani, care n-au greșit niciodată în cugetările lor...

Ion Andreiță a scris o carte în care gazetarul, poetul și prozatorul din personalitatea sa artistică și-au reunit înzeștrările pentru a înfățișa povestea pe care a purtat-o cu sine ca pe o dulce povară, de-a lungul unei existențe înturnate spre sine și spre ființele iubite ce l-au înconjurat. Au rezultat o carte a tatălui și o carte a fiului, scrise nu atât de autor cât de propria-i viață.

Amenințat de un veac cu dispariția, romanul rural renaște în această carte, surprinzând cititorul. Mai ales că avem de-a face cu resurecția unei lumi asasinată de experimente sociale nesăbuite și rămasă doar în chihlimbarul memoriei. Oricum, cartea oferă cititorului imaginea unei cicatrice dureroase, apărută după o și mai dureroasă ablațiune a unei clase țărănești – retrogradate inițial la nivel de pătură socială – pentru a sfârși sub buldozerele unei necruțătoare orânduirii...

Titus Vîjeu

Mihai Botez

Adrian Lungu – prospecții românești labirintice

Noul roman (al 6-lea din cariera sa) al lui Adrian Lungu, scriitorul băcăuan specializat în proza românească, ne demonstrează că autorul a ajuns un meseriaș priceput în punerea la treabă a cuvintelor spre a produce cititorului satisfacții atât de ordin cognitiv, prin tema ilustrată, cât și sub raportul mobilizării formale atractive. Lectura volumului său aduce constatarea că scriitorul este stăpân pe acea coordonată necesară care se numește *literaritatea*, adică în conformitate cu definiția „ceea ce face dintr-un text dat unul literar”, mai simplu spus: diferența specifică dintre ele.

Subiectul cărții prezintă interes prin diegeza sa, adică suma de fapte încorporate și relatate, și care formează eșafodajul tematic al scrierii. Ca o linie directoare, în jurul căreia este dispusă întreaga materie epică a romanului, asistăm la tribulațiile unui personaj central, Alin Mușat, licențiat în Regatul Unit într-un domeniu exclusivist al gastronomiei de top (dar și cu antecedente relevante: medicină, microbiologie), antrenat din rațiuni sentimentale dar și dintr-o autoindusă datorie morală în aflarea cauzelor dispariției fostei sale iubite, Tania Melinte. Pentru că primise un mesaj telefonic, gen SOS, tânărul licențiat, renunță la continuarea unei vacanțe cu câțiva amici în străinătate, la Barcelona, și revine în România, mai precis în orașul natal, Bacău. Pe considerentul unei astfel de orientări, s-ar presupune că avem de-a face cu un itinerar românesc detectivistic, însă la o analiză ce ia în calcul formulele canonice ale acestui gen, concluzionăm că atare atribuire de formulă nu se susține. Asta întrucât, la puțin spațiu de la declanșarea anchetei, cititorul află, înaintea „detectivului”, care este starea persoanei la urmărirea căreia îi este dat să asiste,

ba încă și cu lux de amănunte. Convenția canonică în atare cazuri este ca acest fapt să fie revelat abia la sfârșit, înaintarea anchetei, cu dezvoltarea progresivă a soluționării cazului alcătuiind etapele construcției epice înșăși. La Adrian Lungu nu se întâmplă așa, iar dacă menținem ideea că modalitatea de bază se afiliază procedurilor detectiviste, atunci trebuie să convenim că avem de-a face cu o hibridare de formule, așa cum ne oferă scrierile postmoderniste în general. De fapt, ne aflăm mai aproape de maniera de creație a autorului luând în considerație acest al doilea punct de vedere analitic. Și care ne va autoriza să afirmăm că, în planul descripției, de pildă, nu este omisă, dimpotrivă, formula realistă impusă de metoda căreia i-a asigurat un imens prestigiu Balzac. Se știe că scrierile șefului de școală realistă franceză demarează cu descrieri minuțioase, cu virtuți mimetice și cu scopul de a asigura acțiunii o ancorare în realul concret, opus toposurilor pur imaginare de până la ivirea acestui

viguros curent literar. Cei care cunosc topografia orașului moldovenesc Bacău, mă refer la cea din prezent, vor identifica grija autorului de a pune în evidență ceea ce realitatea geografică și urbanistică oferă la propriu privitorului obișnuit. Și așa cum maestrul francez procedea la acele *prises de vue*, prin cercuri concentrice, de la depărtare până la un centru privilegiat, tot astfel întâlnim, și tot de la debutul scrierii de față, orașul fiind privit de la înălțimea mică a unui avion care se apropie de momentul aterizării, apoi cu o „ogindă stendhaliană” ce înregistrează traseul de la aeroport până la destinația finală (fostul apartament al familiei medicilor Mușat, într-un bloc din preajma parcului central al urbei). Și tot astfel, pe mai tot cuprinsul cărții, grija autorului fiind de a

respecta reperele ca și cum ar ține să sporească până la cele mai mici detalii congruența dintre toposul românesc și cel real. S-ar zice că, procedând astfel, scriitorul nu este dotat cu imaginație descriptivă proprie, nefăcând altceva decât să copieze un preexistent locativ, așa cum ucenicii la școala picturii se antrenează pentru viitoarea profesie copiind în muzee tablouri ale înaintașilor celebri. Parțial nu ne-am afla departe de un posibil adevăr, însă e vorba de a face acest lucru cu un scop superior. Procedee de acest tip au fost derulate cu mare atenție și cu succes de „scriitura fotometrică” a reprezentanților noului roman francez (A. Robbe-Grillet, M. Butor, Cl. Simon, Le Clezio etc.), punând în valoare nu atât realități din care se inspiră, ci noi modalități de a descrie, cu acestea revoluționându-se scriitura românească înșăși. E cam același procedeu prin care se transpune o realitate fotografică în una pur picturală... Ca să rezumăm, și în scrierea de față atare modalități (în tot de formule postmoderniste. Că autorul nu duce lipsă de imaginație, e

suficient să luăm în considerație summum-ul de acțiuni prin care sunt angrenate personajele pentru a rostogoli înaintarea generală spre un final cu destule momente de suspans. Nu voi face un rezumat al episoadelor, destul de alert mobilizate către climaxul lor, lăsând cititorului obișnuit surpriza dezvoltărilor. Ceea ce se cuvine a fi menționat este că majoritatea personajelor sunt indivizi ai unei contemporaneități de secol XXI, majoritar tineri, în număr destul de mare, cu statut civil și profesional recunoscutibil în realitatea temporală curentă, cu povești de viață incitante. În general, luarea la cunoștință cu ele e făcută la modul familiar, tineresc, identificându-le prin

(continuare în pag. 18)

Dalia Bialcowski

“Grupul celor patru”

Conform viziunii integratoare prezentată de Al. Tzigara-Samurcaș într-o intervenție radiofonică din 8 martie 1930, “Grupul celor patru” era urmașul direct al asociației “Arta Română”, care la rândul ei, continua idealurile “Tinerimii Artistice”, “Arta Română” [...] fiind răpusă de lupte pentru șefie, boală națională, care distruge orice asociație românească. Cei puțini, feriți de această molimă a șefiei, dar animați de dorul de muncă și de manifestare publică, au alcătuit grupul celor rămași solidari în domeniul artei..., adăuga amar-pătimaș, fondatorul actualului Muzeu al Țăranului Român.

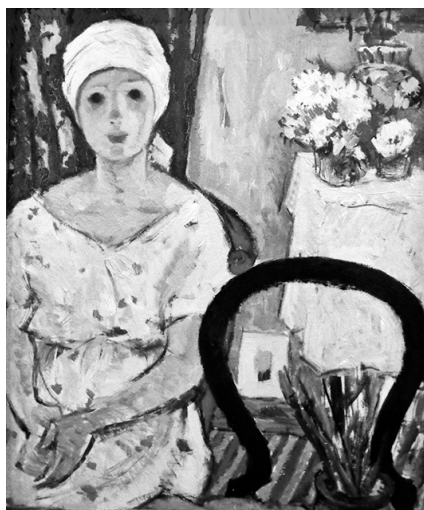
La acea dată, gruparea tocmai vernisase cea de-a cincea manifestare expozițională organizată în București. Deja așteptată de public în luna martie a fiecărui an, ca un eveniment ce suscita atenția presei și a cunoscătorilor, a devenit reper major în dezvoltarea fenomenului artistic autohton, în pofida numărului mic de membri, a unei longevități ce nu a depășit 7 ieșiri pe simeze în formație completă, între 1926-1934 (oprite la ceasul trecerii, pe rând, peste pragul vieții) și a derobării de orgoliul oricărui program estetic ori fronde. Prin grija Muzeului Colecțiilor de Artă este readus în actualitate, între 9 iulie și 24 septembrie 2023, tot parcursul acestei restrânse uniuni de creatori, într-o documentată și izbutită expunere cuprinzând aproximativ 100 de lucrări, panotate conform concepției vremii.

Protagonistii, cunoscute personalități în epocă: pictorii Nicolae Tonitza, Ștefan Dimitrescu, Francisc Șirato și sculptorul Oscar Han, deși individualități distincte, s-au coagulat în special “dintr-un sentiment de demnitate”, așa cum mărturisca mai târziu, Tonitza însuși. Uniți tocmai prin vădita seriozitate profesională, de la care și-au propus să nu abdice, au reușit performanța de a intra în conștiința istoriei ca un grup sudat, cu puternic impact și îndelungată rezonanță prin modernitatea operelor, dar păstrându-și fiecare deopotrivă, traiectoria singulară. În 1925, la momentul deciziei de a expune împreună, cel mai vârstnic era Francisc Șirato, născut la Craiova în august 1877 (pe când Războiul de Independență acoperea Plevna), cu rădăcini bănățene, sobru și logic. “N-a făcut compromisuri cu muza lui și nici gologanii”, după cum aprecia confratele Marius

Francisc Șirato, Casa roz

nu și-a trimis-o zălog cine știe pe unde pentru doi Bunescu. Prețuit de Al. Tzigara-Samurcaș, era inclus în echipa muzeului condus de acesta. Pe lângă buna formație de litograf, perfecționată la Düsseldorf, desenele satirice din revistele vremii și ilustrația volumului “Golani” scris de Liviu Rebreanu, se va remarca în calitate de pictor, în special după întâia personală din Capitală, la “Maison d’Art” (1921). Nicolae Tonitza, factorul stimulator al grupului, prezență activă în spațiile expoziționale, deja participase la Bienala de la Veneția (1924), zugrăvisse câteva lăcașuri de cult și avea ochiul și condeiul unui cronicar temut. De Ștefan Dimitrescu îl lega o veche prietenie dospită în timpul studiilor la Școala de Arte Frumoase din Iași, materializată și prin experiența unei expoziții comune în Capitală (1916). Amândoi văzuseră lumina zilei în 1886 pe plaiuri moldave, unul la Bârlad, altul la Huși. Din 1927 Ștefan Dimitrescu avea să fie numit profesor la instituția pe care au absolvit-o, urmat din 1933 de Tonitza. Singurul bucureștean era Oscar Han, mezinul (n. 1891), dar care se lansase timpuriu, de la 20 de ani. Elev al sculptorului Dimitrie Paciurea, avea să urmeze asemeni celorlalți și vocația catedrei în învățământul superior din București, unde va fi coleg o perioadă cu Șirato, schimbând ipostaza de învățăcel cu cea de profesori.

Nicolae Tonitza, Femeie în interior

Niciunul nu a renunțat însă la misionarismul cultural, în spiritul căruia s-a înființat “Tinerimea Artistică” în 1901 sub patronajul Reginei Maria, reunind artiști de primă mână, dornici să elibereze arta de canoanele oficiale. Dar prea marea deschidere și îngăduință i-au devenit potrivnice, sufocând paradoxal tocmai valoarea, în confuzia masei de epigoni sau a idilismului facil. Iată ce a lansat “Arta Română”, unde s-au regăsit cei ce au trăit Marele Război, fie mobilizați în cadrul Secției a 3-a Adjutantură cu obiectivul creării Muzeului Național Militar, fie cei înrolați pe front. Constituită în 1918 ca “pavăză contra mediocrității ofensive” și pornită probabil din inițiativa și în casa lui Șt. Dimitrescu, la Iași, imediat după demobilizare, își propunea să descopere caracterul artei naționale, să foreze filonul de substanță al acesteia în consonanță cu emulația reîntregirii și ambiția unei generații călitate prin suferință, capabilă să recunoască valorile cu adevărat înalte. După spectaculoase succese și inerente tensiuni a sucombat în 1925. Din rândurile acesteia s-a cernut componența “Grupului celor patru” în baza prieteniei profunde, dublată de respectul reciproc.

Încă de la prima expoziție scrupulos pregătită în 1926, conform conștiinței lor de critici neconcesivi, nici cu prietenii, nici cu sine, au fructificat acest efervescent laborator de cercetare, pornind de la resursa realității și reevaluând tehnicile câștigate prin impresionism și noile curente importate, rămase experimente de nivel epidermic. Rezultatul a validat conceptul de plastică românească modernă, depășind partea formală a subiectului și dezvoltând tot atâtea direcții câți membri. Oscar Han a transformat modelajul vibrat, în plenitudine purificată și expresie arhitecturală. Francisc Șirato a ieșit din convențional, construind forme prin juxtapuneri de culoare, într-o lume bidimensională și contururi irizate, Ștefan Dimitrescu și-a găsit expresia în sobrietatea tonurilor, materialitate, contraste viguroase și sintetică monumentalitate, iar Nicolae Tonitza a descoperit mariajul perfect între armonia luminoasă a paletelor, sprintena muzicalitate a compoziției, sinuoșitatea liniei și decorativul cu valențe picturale.

Ștefan Dimitrescu, Natură statică

Sculptura în piatră

File de istorie (VI)

Extragerea pietrei din carieră și transportul ei

Urmare din numărul trecut

Radu Adrian

Dar cea mai sigură metodă, deși

primitivă în felul ei, este construirea din pământ a unui drum în pantă, până la locul de amplasare a pietrei. Piatra era împinsă pe acest drum înclinat, iar după așezarea sa la locul convenit, întreaga cantitate de pământ era înlăturată. În felul acesta s-au ridicat majoritatea templelor buddhiste și hinduiste din India, Mongolia, Birmania, Bangladesh, Thailanda, Polinezia, Indonezia etc. În majoritatea cazurilor, fiindcă nu se foloseau schele de lemn, ca în spațiul mediteranean, sau macarale ca în timpurile moderne, odată cu ridicarea edificiului, se ridica și nivelul pantei pe care se aduceau elementele din care se asambla construcția. Ridicarea uneia condiționa și ridicarea celeilalte. Așa încât, la terminarea lucrării, templul era cu totul îngropat în pământul unui deal de formatul unei căciuli uriașe, cu prelungirea laterală a aceluși drum în pantă, care măsura uneori câteva sute de metri până ajungea la nivelul de jos. Înțelegem că dezvelirea templului pentru festivitatea vernisării, dura câteva luni. Tot în felul acesta au ridicat și celții pietrele grele de plafon ale dolmenelor și cromlecurilor din spațiul Irlandei și al Angliei, inclusiv la monumentul megalitic de la Stonehenge.

Interesant este că după ce a fost terminat marele templu de la Borobudur, din Java centrală, insula a fost brusc abandonată. Nu știm din ce motive. Poate din cauza unui război decisiv. Cert este că aproape un mileniu nu s-a știut nimic despre existența celui mai mare și complex edificiu religios buddhist, capabil să-și revendice un loc în grupul celor 7 minuni ale arhitecturii antice. Abia la începutul secolului XX, arheologii care au răcâit din curiozitate dealul înalt și unic din localitate, au scos la lumină uriașa construcție, perfect conservată. Egalată doar de mărturiile păstrate sub cenușa Vezuviului de la Pompei, celebra descoperire ne demonstrează existența unei civilizații temeinic cristalizate în orientul îndepărtat de peste 25 de secole, pe suportul celei mai îndrăgite religii.

Ridicatul în poziție verticală a menhirelor se făcea printr-un procedeu oarecum asemănător. Se săpa mai întâi o groapă, calculată ca fundație pentru viitoarea lucrare. Se aduna pământul rezultat și se făcea o pantă cu partea înaltă spre marginea gropii. Pe acest mic urcuș era împinsă coloana lungă și înformă de piatră, până când, ajunsă cu jumătatea sa la muchia înaltă a pantei, se balansa și cădea cu unul din capete în groapă. În felul acesta s-au ridicat enigmaticele aliniamente de menhire de la Caras din Franța, stâlpii dolmenelor din Irlanda, coloanele cromlecurilor de la Stonehenge și – credem noi – statuile uriașe din Insula Paștelui.

În majoritatea carierelor, punctele de extracție sunt la o cotă mai înaltă a versantului, încât coborârea spre platforma de încărcare se făcea relativ simplu. Pentru aceasta se construiau pante uniforme din piatră reziduală, pentru ca blocurile să fie coborâte cât mai lin și sigur. De cele mai multe ori, era mai importantă reducerea vitezei de coborâre și nu urnitul pietrei prin eforturi colective, ieșite din comun.

Tăiatul pietrei în plăci se practica încă din vechime cu ajutorul unor lamele de metal orizontale, distanțate paralel între ele și imobilizate într-un cadru de lemn. Ca ițele de la războiul de țesut. Cadrul depășește frontal și lateral piatra, așa cum joagărul trebuie să depășească diametral trunchiului de copac. Prin culisări succesive, manevrate în sistemul fierăstrăului de mână, aparatul își adâncește lamelele, încetul cu încetul, în piatră. Operația se face sub un constant șipot de apă, însoțit de un nisip fin, corosiv. Mișcarea trebuie să fie doar orizontală, fără nici o abatere laterală sau de nivel, așa încât tăietul plăcilor să se facă într-un plan vertical perfect drept. Adâncitul tăieturii se face de la sine prin greutatea utilajului. În mare, este echivalentul gaterului cu care muncitorii din industria lemnului taie în lung trunchiuri de copaci, transformându-le în scânduri. De altminteri, poartă același nume: gater!

(Din vol. „Cioplitul pietrei. Tehnicitate, măiestrie, artă”, Editura Ars Docendi, București, 2007)

Urmare în numărul viitor

Doan N. Roșca

INDEZIRABIL de Iulian Chivu - un roman ancorat în realitate

Cea mai recentă carte semnată de cunoscutul prozator, critic literar și eseist Iulian Chivu, *Indezirabil* (Editura Sitech, Craiova, 2022), are toate atuurile unui roman de succes, atât prin conținutul său tematic, cât și prin calitățile sale stilistice.

Tematic, romanul ne poartă prin câteva domenii ale actualității noastre de toate zilele, dominant fiind cel al învățământului liceal, la care se adaugă și mediile judecătorești, penitenciar, spitalicesc-psihiatric, familial, cel al rudarilor, situații la marginile societății, sau cel al oamenilor de afaceri și de succes, precum și altele mai puțin conturate. Mai precis, autorul ne prezintă raportul dintre un intelectual și diferitele ipostaze ale realității sociale în care este inclus prin propria sa alegere sau silit de împrejurări. *Indezirabil* este un profesor de matematică de la un liceu din provincie, profesionist exemplar și om moral ireproșabil, Iacob (nume care ne duce cu gândul la personajul biblic, atât de încercat de Divinitate). Pentru unii, Iacob este indezirabil tocmai pentru corectitudinea lui, care îl face să se consacre preocupărilor lui profesionale și să nu se amestece în întâmplări dubioase. Totuși ajunge să fie încarcerat timp de două luni de un procuror răuvoitor și invidios, Demetrian (un nume care îi evocă pe magistrații din vechea Romă) și de un judecător obedient, pe motiv că ar fi tănuț (în urmă cu 10 ani!) faptul că a văzut pe stradă un ins alergând, care se dovedise a fi criminal. Eliberat în urma recursului, unde este apărat cu dăruire de o fostă elevă devenită avocat, Iacob își reia activitatea didactică, fiind prețuit cvasiunanimit de colegi, de elevi și de părinții acestora. Este, însă, suspționat de către inși lipsiți de calitățile lui intelectuale și morale, precum o fostă secretară de partid comunist sau un elev incapabil de a promova bacalaureatul, care, în urma eșecului la examenul de absolvire, îi strigă, mascat de arborii din parcul orașului: „Pușcăriașuleee ! La zdup cu tine !”. Profesorul trăiește drama omului cu conștiința curată, dar maculată în ochii celor nedrepti, neputincioși, răi și invidioși. Este drama omului moral, prețuit ca atare de cei asemenea lui, dar indezirabil pentru cei care fac ca lumea să fie și nedreaptă și imorală și în ochii cărora „poți fi vinovat nu numai pentru că ai făcut ceva, ci și că nu ai făcut”. Profesorul nutrește iluzia că se poate elibera de suspiciunile și răutățile care planează asupra lui dacă se mută în alt oraș, la un alt liceu. În pofida faptului că este susținut sufletește de soția sa și de directorul școlii, își vinde casa și își cumpără alta la Câmpina, oraș apropiat de munte, unde se transferă pe același post de profesor de liceu. În mod firesc și inevitabil, și aici transpiră motivele transferului său, cel puțin la nivelul direcției școlii, asigurate de o profesoară lipsită de tact diplomatic. Mai mult, în oraș se reîntâlnește cu unul dintre deținuții cu care împărțise celula cu patru paturi, Călușaru, fost preot și devenit prosper om de afaceri. Întâlnirea este benefică, pentru că afaceristul, așa cum lăsase impresia și în penitenciar, este un om cult și cu intenții umanitare. Acesta pledează pe lângă profesor să renunțe la gândul răzbunării față de procurorul incorect, care ajunsese el însuși să fie inculpat, și să se angajeze pe calea unei atitudini proactive și întreprinzătoare nu numai în domeniul profesoratului, ci și în alte activități conexe. În acest scop, îi face cunoștință cu directoarea spitalului de psihiatrie, o figură luminoasă, cu studii în străinătate și dornică de perfecționare, care îl îndeamnă la „re-dezirare” și îl invită la un simpozion științific, cu caracter național, organizat în aula spitalului, despre bolile psihice. Romanul se încheie oarecum fericit, prin faptul că Iacob urmează să colaboreze sub aspectul limbajului matematic cu unul dintre comunicanți, dar și cu reflecția lui, mai puțin optimistă, că dreptatea va avea mereu de înfruntat neînțelegeri și împotriviri din partea acelor care o vor închisă la pușcărie. Este, însă, un gând care ar putea avea ca efect nu numai sentimentul negativ al amărăciunii, ci și o reacție pozitivă, de asumare a realității așa cum este pentru a o putea înfrunta.

Romanul constituie o reușită deplină și din punct de vedere stilistic, în primul rând, prin știința și puterea imaginativă a autorului de a asambla într-un întreg unitar tablouri de viață din cele mai diverse, legate prin fire la fel de felurite și, nu o dată, imprevizibile. Autorul trece în mod alert de la o problemă la alta, dar corelându-le într-un întreg armonios și, finalmente, rotund. Astfel, romanul începe cu scena în care personajul principal este împins cu brutalitate de gardian în celulă și cu portretizarea celorlalți deținuți, pentru a continua cu peripețiile și frământările protagonistului din afara închisorii, dar se încheie cu reîntâlnirea acestuia cu doi dintre foștii „colegi”, aflați acum în posturi diferite, unul fiind Călușaru, patron de succes, consilier înțelept și mecen al amintitului simpozion medical, iar celălalt Tabacu, un tânăr revăzut ca pacient la spitalul de psihiatrie, de unde rezultă că, mai înainte, fusese judecat și condamnat fără a se lua în seamă antecedentele sale psihice.

Laitmotivele ideatice care se confruntă și care conferă romanului unitate și robustețe consistă, pe de o parte, în intransigența personajului principal de a-și păstra nealterată conștiința morală și în susținerea lui de către toți cei care-l apreciază și, pe de altă parte, în intruziunea perturbatoare în viața lui a celor al căror spirit de discernământ este întunecat de propria lor neputință și răutate.

Remarcabilă este și arta scriitorului de a-și portretiza personajele prin trăsături fizice și, mai ales, psihice, acestea din urmă fiind indicate nu atât prin simpla lor denumire, cât prin degajarea lor din comportamentele personajelor, ceea ce face ca romanul să fie predominant unul de acțiune, dinamic, deși prin scrupulele, obsesiile și introspecțiile personajului principal este și un roman psihologic. Ar fi de reținut și o anumită rezonanță caracterologică a înșeși numelor purtate de personaje.

Romanul impresionează plăcut și prin naturalitatea limbajului care, fără a fi sofisticat, este variat și nuanțat, apt să surprindă cele mai felurite mișcări sufletești, să plasticizeze decorurile acțiunii sau să confere dialogurilor firese și sinceritate. Deși narațiunea se derulează obiectiv, la persoana a treia, totuși căldura și atașamentul cu care sunt descrise întâmplările lasă impresia că autorul însuși este implicat în ele, ca martor ocular sau ca un personaj nevăzut care îl însoțește pretutindeni pe eoul romanului, la celular, la școală, acasă, la piață, la marginile orașului sau în alte locuri la fel de familiare. Faptul că autorul este el însuși profesor îi va fi permis să intre mai lesne în psihologia personajului principal și să evoce atât de sugestiv universul școlar, pe când receptivitatea față de atmosfera din penitenciar sau față de lumea rudarilor denotă o deosebită capacitate empatică și un ascuțit spirit de observație, care, împreună, pot contribui la realizarea unei veritabile fresce sociale.

Fără a fi de tip fluviu și concentrat în mai puțin de 200 de pagini, dar dens și antrenant, *Indezirabil* este un roman memorabil, prin care Iulian Chivu își reafirmă ancorarea sa în prezentul istoric și gama unor variate mijloace stilistice, probate și în romanele sale anterioare.

GEORGE VOICA

Dor de țară și de Eminescu

Ca o mireasmă, dimineața-n macii
înrouați, n-ai să mai fii de-acum,
de vreme ce se țin de coada vacii
scaieții – politrucii dați cu parfum !
Ce au făcut din tine, scumpă țară,
ce-ai fost, cândva, de freamăt și de dor,
de nu mai e pe-aicea primăvară;
doar Cațavenci ce deapănă-n mosor ? !
Sunt sate pustii, dărăpănate;
pe ulițe, ursoaica-și plimbă pui;
de cer atârnă Iuda; din păcate,
ne bate și-azi în inimă un cui !...
*

Cum mai ajuns, tu, Țara mea, vădană,
cât încă Istru scaldă talpa ta ? !
Cât munții-nalți cu rouă pe sprânceană
și-s generali cu sabie, manta ? !
Nu-s Burebista, Decebal, Mihaiu
ori Basarabii, Mușatinii frați ? !
Nu porțile deschise-ne-a tot Raiul,
de se-adunau în el atâți bărbați
și mumele, ce ne-alăptară odată
la sânul lor cuminte și curat ? !
Nu ochii mei spre tine-ntruna cată ? !
Nu-s fragii iar în margine de sat ? !
*

Ca o troiță cu icoane calde,
salcâmi în floare, nu știu să mai fii !
La râu, copiii n-or să se mai scalde,
căci, Țara mea, ești prin străini; nu vîi
pe prispa casei, la voroave scara,
să ne-așezăm, cum altădată-a fost;
pâine-aburindă ne mângâie nara
și ceru-nalt să fie iar al nost !...
Mi-e dor de tine, Eminesc-moșie;
de-acei bărbați care ne-au fost părinți !
Unde s-a dus a ta copilărie ? !
Ce țară e aceea fără sfinți ? !

LUCIAN MĂNĂILESCU

Excursie în iad

Am fost în iad și să știți
că e aproape ca pe la noi:
Aceași munți semeți
fără păduri (ce vreți,
au tartorii nevoie să facă
foc la cazane, să nu
tremure păcătoșii
ca-n București !)
aceleași afișe de campanie
cu necuratul, tot felul de
fructe din plastic și o
mare la fel de neagră
unde vin vara turiștii
la dracu' -n praznic...
Am fost în iad, vă ziceam,
dar, din motive indiscutabil
democratice, împelițatii
mi-au refuzat cererea de emigrare
și m-au trimis acasă, în rai.

MARIANA CODREAN

Zidită într-o inimă de înger

Mi-a adormit în brațe mama
Din razele lunii curgeau lacrimi,
în păr avea frunze de tei.
Pe jos, căzută pe podea,
se zbătea o umbră.
Zidită într-o inimă de înger,
pe un perete fără de sfârșit,
cu degetele lungi de primăvară,
mi-a adormit în brațe mama.

Viața în fișe de roman

Vasile Szolga

Ion cel cu capul tare

Ion era șeful grupei de muncitori și nu era iubit de subordonații lui pentru că îi hăitua de zicea că vrea să scoată untul din ei. Oamenii îi spuneau „Ion cel cu capul tare” pentru că, în pauza de prânz, când toți mergeau în sala de mese a cantinei unde fiecare își mânca ce adusesese de acasă, el, șeful, se așeza singur la o masă, își scotea din servieta diplomat, doar era șef, ce naiba, trebuia să arate a șef, deci, își scotea din servieta un ștergar pe care își așeza cele două felii de pâine, feliile de salam și bucata de telemea și, în sfârșit, cele două ouă fierte. Apoi se apuca de mâncat. Se uita în jur să vadă dacă e privit de subalterni și luând un ou îl spărgea izbindu-l de frunte zicând: „e mai tare capul meu decât acest ou” și mândru, se apuca să curețe oul și să-l mănânce. Acesta era și cauza pentru care fusese poreclit „Ion cel cu capul tare”.

Într-o zi Gigi, cel mai pișicher dintre muncitori, din care cauză șeful îl hăitua de parcă ar fi fost cal de curse, veni la serviciu cu două ouă la el. Dar aceste ouă erau ouă clocite. Într-un moment când șeful nu-l observă, se strecură în cantină și înlocui în servieta șefului ouăle fierte ale șefului cu cele două ouă aduse de el. Apoi reveni și munci cu râvnă dar abia așteptă să vină pauza de prânz. Și aceasta sosi. Ritualul mesei șefului se desfășură cu exactitate de ceasornic. Când ajunse la spartul ouălor se uită în jur să vadă dacă este privit de toți și spunând: „capul meu e mai tare decât oul acesta” izbi oul de frunte. Pentru o clipă toată lumea înmărmuri, pe fața șefului se scurgea o mazăgă urâtă și rău mirositoare, picurând pe nasul lui, apoi pe bărbie, și în sfârșit, pe șervetul cu mâncare. Toți din sală, după un moment de tăcere, izbucniră în râs. Șeful se sculă, se șterse pe față cu șervetul de pe masă, lipindu-se pe față feliile de salam și telemeaua, apoi o zbughi spre spălător, în urma lui hohotul de râs al celor din sală îl urmări încă mult timp.

De a doua zi „Ion cel cu capul tare” își ceru transferul la alt loc de muncă, și nu mai încercă niciodată să spargă oul de frunte.

Timp împreună

Intervalul de timp dintre 29 iunie și 1 iulie a.c. va rămâne însemn de neuitare în răbojul dunărean al faptelor scrise cu cerneala fină a simțirii, nu doar pe parcursul românesc al fluviului, ci și în Europa, chiar dincolo de hotarele ei spirituale sau de oricare altă natură. Prin noua ediție a Festivalului Internațional de literatură POEZIA, PORT LA DUNĂRE, organizată în perioada arătată, președinta filialei Sud-Est a Uniunii Scriitorilor din România, cu sediul la Galați, poeta Florina Zaharia, deținătoare a unei mereu surprinzătoare capacități de a uni energii de mare diversitate în expresii ale inefabilului, a mai îndrăznit, încă o dată, să concureze parfumul teilor locali răspândind peste legenda lui dănuire aromele zămisliilor de anverguri urieșesti. Festivalul a fost o reușită, desigur, dar nu a izbândit ușor. Un talent înnăscut, adăugat celui scriitoricesc, de a previziona și construi căi spre victorii îi este sprijin întotdeauna în asemenea întreprinderi. Echipa locale a știut să-i alăture colaboratori cu neîndoieșnică forță spirituală. În prestația poezilor din afara țării s-a văzut aportul lui Peter Sragher, președintele filialei București - Traduceri Literare a Uniunii Scriitorilor din România, după cum s-a observat, în ansamblu, și contribuția unor fermenți spirituali de excepție, Hanna Bota, Cristian Pătrășconiu, Răzvan Voncu. Exemplele oferite sunt în ordine alfabetică și, desigur, poartă amprenta subiectivismului inerent. Oricum, multe ar fi de spus, să mai notez succint câte ceva, acum, după ce trăirile s-au mai decantat.

Inaugurarea „Alei Scriitorilor” în grădina publică a municipiului, conferirea unor premii și distincții (ce răvășitoare peniță și sugestiv îndemn am primit!), recitalurile de o diversitate captivantă s-au fixat efigii pe frontispiciul unui memorabil timp petrecut împreună. Orele au picurat nemurire parcă în alte tipare, condensând în ele înțelesuri noi și profund folositoare. Au fost, toate, înfăptuiri de lumină pentru viitorime. Înălțimea și profunzimea dezbaterilor au reliefat esențe care dovedesc că scriitorilor le pasă. Ludicul pasiunii lor de a așeza cuvinte în arhitecturi producătoare de emoții este o treabă serioasă, de gravitatea marilor zidiri. Sigur, pentru asta scriitorul are nevoie să petreacă mai mult timp, mereu mai mult și niciodată suficient timp cu propria creație în drumul ei de la manuscris spre cititor. Și, poate chiar mai mult timp decât cu propriile strădanii literare, să trăiască împreună cu cărțile și revistele care fac marea literatură.

Firiță Carp

Marian Nencescu

Taps

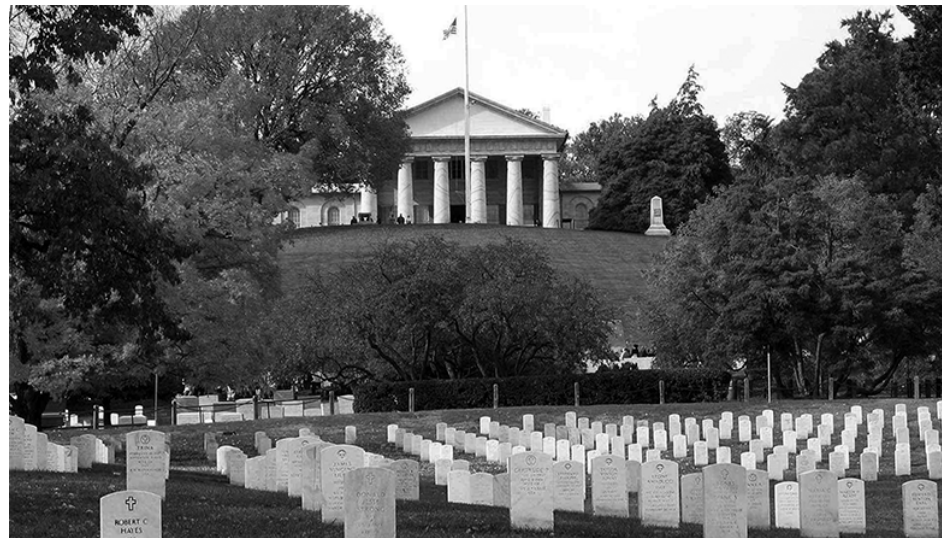
„Tap”, sau „Taps” înseamnă pe românește bătaie, atingere, dar poate avea și multe alte înțelesuri. În mod comun, însă, termenul „Taps”, obligatoriu la plural, este cunoscut în toată lumea ca un semnal sonor, interpretat la tobe și trompetă, (atingere și bătaie!), o linie melodică scurtă, simplă, și totuși plină de

dramatism ce însoțește, din 1862 încoace, toate ceremonialurile oficiale de înmormântare din Cimitirul Militar Național Arlington, Virginia, din apropierea capitalei americane, Washington D.C. Mai simplu, „Taps” este echivalentul local al „Stingerii”, din armata noastră. Repetat zilnic, în fapt de seară, de trompetistul de serviciu de la Monumentul Eroului Necunoscut (de fapt, al soldaților „anonimi” din patru conflagrații mondiale la care armata americană a luat parte: W.W. I, W.W. II, Coreea și Vietnam), interpretat cu fast și demnitate la toate înmormântările soldaților căzuți pe toate fronturile și în toate timpurile, intrat în memoria publică odată cu cea mai mediatizată înmormântare din istorie, cea a președintelui J.F. Kennedy, din noiembrie 1963, devenit chiar subiect de film, cu subiect inspirat, evident, din viața militară („Taps”, 1981, avându-i ca protagoniști pe nu mai puțin celebrii Tom Cruise și Sean Penn, peliculă nominalizată la Globul de Aur), „Taps”, numit adesea și „bagle call” (de la bagle/trompetist) este și azi cel mai cunoscut semnal sonor din lume.

Tradiția spune că linia melodică a fost compusă de un general confederat, David Butterfield, fost comandant al Armatei Potomacului, dar cu timpul „paternitatea” s-a transferat în folclor, odată cu versurile însoțitoare, fiind perceput azi ca un „dar” al Războiului Civil (1861-1865), ce vorbește posterității despre trecerea timpului, durere

și împăcare: „Day is done, gone the sun / From the lake, from the hills, from the sky / All is well, safely rest, god in night” (Ziua s-a dus, soarele a apus / Peste lac, peste câmpuri, peste cer / Pretutindeni e liniște, noaptea se lasă în tăcere). Ideea morții, tragică aparent, este subânțeleasă.

„Taps” se cântă azi în America deopotrivă la ceremonialurile militare, dar și civile, în școli, Universități, sau cu diferite ocazii, dar obligatoriu la

Cimitirul Militar Arlington

trompetă solo. O tradiție nescrisă, dar respectată de public, este ca ceremonialul să nu fie tulburat de alte conotații, ori interpretări politice. Deși în lume mai sunt și alte linii melodice cu aceeași semnificație („Il silenzio”, la italieni, „Ultimul post”, la britanici, „Ich hatt eine Kamaraden”, la nemți), „Taps” rămâne poate cel mai popular semnal sonor rezervat eroilor căzuți în războaie.

La fel, „Taps” este asociat definitiv cu Cimitirul Militar Național Arlington, locul unde sunt îngropați peste 400.000 de soldați din toate războaiele purtate de poporul

american, începuturile fiind chiar în vremea Războiului Civil, când Guvernul federal al U.S. a autorizat utilizarea acestui loc, drept Cimitir de război. Situația era impusă de pierderile umane enorme, din ambele tabere combatante, cu totul, spun istoricii, peste 530.000 de victime, militari și civili. Tradiția mai spune că terenul ar fi aparținut familiei generalului secesionist Robert E. Lee, fiind confiscate de Armata confederată în urma unei dispute fiscale, apoi răscumpărat de autorități și transformat în cimitir militar. Azi pe colinele veșnic verzi, ce se întind pe o suprafață de peste 14 hectare, pot fi admirate, într-o ordine cazonă, zeci de mii de cruci, plăci

memoriale, cavouri, cenotafuri, toate după rangul, religia și voința aparținătorilor. Cimitirul Militar Arlington este și un loc de pelerinaj. Locurile de veci sunt, practic, gratuite, dar familiile nu au dreptul să intervină în arhitectura cimitirului. Mai mult, amenajările individuale sunt total interzise, cu excepția coroanelor de Crăciun, sau a stegulețelor de Ziua Americii, 4 iulie, și acelea standardizate și sponsorizate de firme private. Între obiectivele de vizitat, nu trebuie ratate Mormântul Ostașului Necunoscut, având în preajmă Memorialul Catargului Cruceaștorului USS Maine, Memorialul echipajului navei spațiale Challenger, morți la decolare, la 28 ianuarie 1986, mormântul (foarte simplu!) al președintelui Kennedy și al soției sale Jacqueline, împreună cu doi dintre copiii lor, morți prematur, Patrick și Arabella, mormintele fraților președintelui, Robert și Eduard Kennedy, și, în fine Amfiteatrul Memorialului Arlington (inaugurat în 1921), împreună cu Memorialul Militarilor Femei, unde au loc cele mai importante ceremonii militare.

Cu totul, Cimitirul Arlington, laolaltă cu semnalul sonor „Taps” ne arată, explicit, ce înseamnă tradiția și recunoștința, pentru o națiune care se respectă.

„Fără Iulia Hasdeu viața mea ar fi arătat altfel”

(urmărire din pagina 4)

nu numai) sunt ocupați în timpul săptămânii când avem acces la spații de manifestare. Concursurile literare, fie ele de creativitate sau de traduceri) stimulează creșterea interesului de a o cunoaște pe autoarea poeziilor din ciclurile *Muguri de aprilie*, *Medievale*. Abia acum vorbim de miracole, când această Asociație rezistă de peste trei decenii iar testamentul spiritual al Iuliei Hasdeu se confirmă: *Voi reuși prin mine însăși și se asumă.*

F.P.: Vă gândiți la o ediție completă?

C.D.B.: Eu cred că în fiecare an ar trebui să se reediteze ceva din opera Iuliei Hasdeu, spre a o ține prezentă alături de noi, cu un studiu/prezentare pliată la actualizare. M-am bucurat când propunerea de a se realiza *Opere complete* a venit din partea publicului cititor tânăr, (spre a nu fi considerată/judecată cu ca împătimită), însă sunt foarte multe aspecte de care trebuie să se țină seama. De pildă, la ed. Saeculum s-a încercat o publicare a operei Iuliei Hasdeu, însă sponsorul a condiționat probabil reluarea Oevres posthumes, cu o notă consistentă de multe pagini, în loc să cuprindă *Cugetările*, textele în română inedite din reviste literare. Alt aspect se referă la publicul țintă, care nu cunoaște limba franceză, însă muzicalitatea versului în original (franceză) nu are cum altfel să fie receptată, oricât de fidelă ar fi traducerea. Sunt mândră de *Opere alese* ediție bilingvă de la ed. Minerva și de volumul Iuliei Hasdeu de la ed. Eminescu, aparatul critic care atestă prin numeroasele

variante prezentate laboratorul de creație al tinerei poete. Însă o astfel de reeditare se adresează unui grup restrâns de cercetători sau pasionați (să nu-i numesc fani). O ediție completă la Editura Academiei ar trebui să cuprindă negreșit scrisorile Iuliei către tatăl ei, punând punct aberațiilor de pe facebook, unde oricine face speculații denigratoare numai ca să iasă în evidență șocând.

F.P.: Ce spun editorii?

C.D.B.: Relațiile cu cei care oferă cartea cititorului sunt foarte bune, editorii realizează că numele Iulia Hasdeu captează atenția și ar asigura succesul de librărie, dar intențiile rămân în capitalism. *Frate, frate, dar brânza e pe bani*. Chiar și Hasdeu în 1905 a întâmpinat refuzuri când a publicat nuvela *Sanda* de Iulia Hasdeu pentru că i se ceruse să plătească tirajul... Cartea trebuie să aibă un preț accesibil portmoneului... O idee inspirată, dar care deocamdată s-a oprit la stadiul inițial, deși vine de la cei care cunosc pulsul tinerei generații, (fiindcă Iulia Hasdeu este în pas cu ei, acestora li se adresează readucând valorile morale în prezent) Să se publice separat câte o povestire. Să nu uităm că la vârsta de șapte ani Lilica își grupase povestioarele și scenetele sub titlul *Pentru cei de o seamă cu mine*. Mesajul ei este actual. Viața oricărei generații începe cu educația. De aceea avem nevoie de Iulia Hasdeu, să mai fie tineri devotați ideii de datorie.

F.P.: Ce spun colegii și foștii colegi?

C.D.B.: Comparând cu societatea actuală, în care relațiile se bazează numai pe interese, mă bucur că noi nu ne-am schimbat. Totdeauna cei din jurul meu s-au bucurat de reușita cuiva din apropiere. Din nou ajung la Iulia Hasdeu, pentru că îmi amintesc cum colegi de facultate care lucrau în Ministerul de Externe au ajutat ca operele ei să ajungă în bibliotecile Centrelor Culturale din străinătate, pe mulți dintre colegi i-am întâlnit fiind directori de Case de cultură sau biblioteci și împreună am organizat lansări de carte. M-au sprijinit și în editarea revistei Asociației, deși cu mulți nu mă cunoșteam personal. Au îmbrățișat ideea că Iulia trebuie repusă în drepturi fie că erau din tipografie, editori, redactori sau foarte buni corectori. Abia mai târziu m-au cunoscut pentru ce am scris eu, și au continuat să mă sprijine. Cât despre colegii din liceu, sau cei de la catedre unde am fost în mediu universitar (Institutul de Construcții. Academia Militară, Institutul Biblic, Facultatea Spiru Haret) nu greșesc, ba chiar am datorită să recunosc că sunt mândră că îi știu. Iar cei din Asociația Iulia Hasdeu sunt familia mare de ingineri, profesori, cercetători, ziariști, medici, juriști, dar și câțiva studenți și elevi alături de celelalte fundații și cluburi din Federația Română a Asociațiilor și Centrelor UNESCO.

Poeții diasporei

(urmărire din pagina 5)

frământărilor interioare, ce deschid noi și noi perspective sistemului relațiilor sociale cu lumea: „... Se pot scrie poeme-fluviu/ care să descifreze în cursul lor/ ceva din viața asta/ ce ni se clatină/ sub cuvinte./ Se pot scrie poeme-copac/ pentru a avea certitudinea/ că frunzele ce cad/ îmbrățișează pământul/ și uită vântul./ Se pot face poeme/ din multe lucruri./ din tăcerile pe care le uiți./ din fericirea ce ți se oprește în gât/ ca un os de pește...” Și astfel, speranța, spaima și necesitatea trăiesc în comun, ca într-o abație profană. Iar logica poetică de care vorbeam se menține, ca în textele spaniolului Pedro Salinas sau irlandezului Pat Ingoldsby, în tentă suprarealistă, făcând ca evadarea din realitate să se facă prin descoperirea altor și altor realități:

„În fiecare noapte

umblu în vis
și mă joc de-a v-ați ascunselea
cu restul muritorilor”

Spaimele se estompează pe rând, primesc o aură de lumină stelară, iar pacea sufletească vine din înțeleștarea poetei cu Măria-sa Cuvântul; această minune care se naște din fantezia ce reasează intuiția spiritului reveriei. Mai multe poeme se constituie în adevărate ode de slavă închinat Cuvântului, ce dă versului un aspect majestos. Cu tentă elegantă, luminoasă și frumoasă ca o statuie de marmoră, ieșită din mâna unui meșter de seamă. Cuvântul naște în suflet un ingenios sentiment de durabilitate și oferă Ființei rațiunea de a fi: „Cuvintele/ conțin toate secolele./ Dacă aș scormoni puțin./ sub unul oarecare/ aș găsi aripi de dinozaur./ Iar cu puțin noroc./ aripi de înger/ pentru a zbura peste toate zidurile/ înălțate de istorie.” Și totul pare un poem – Poemul-CUVÂNT –, cu care Corina Oproaie se identifică total și

asupra căruia își proiectează esențialul ființei spirituale:

„Sunt fiica-cuvânt
ce zi de zi se naște
din gâtlejul orb
al mamei dintâi”

Iar final, aceste incursiuni se traduc prin dragostea față de cuvântul care se constituie în apototocul început și sfârșit a toți și toate: „Cuvintele nu-s de ajuns ca să alung golul/ adăpostit de apele viselor mele.”

Decodarea sensurilor și semnificațiilor poate fi, uneori, anevoioasă. O lectură a cărții merită, însă, efortul: „...mă supun armoniei/ deși în fiecare zi râvnesc/ să sparg zgomotos/ cristalele liniștii/ ca să-mi pot continua drumul/ înspre esență”

Restul e pură plăcere estetică.

Adrian Lungu – prospecții românești labirintice

(urmărire din pagina 14)

prenume doar, și având fiecare oarece rol în progresia acțiunii generale. Trecând în revistă scene și tablouri de viață din realitatea imediată, avem impresia că ne regăsim pe coordonate care au făcut deliciul cititorilor unui roman plin de candoare precum *Spuma zilelor*, de Boris Vian, cu neuitatele personaje de acum trei sferturi de veac, devenite clasice, Colin și Chloe. Cartea lui Adrian Lungu este și ea una creatoare de atmosferă, urbană, de secol XXI, cu nu puține trepidații erotice și comutări geografice în plan continental, și care se alcătuieste mai curând din „colaje” de cascade fluide de scene citadine, decât dintr-o riguroasă montare în care logica evolutivă este respectată precum o demonstrație matematică fără cusur. Ne reține tocmai această

alură dezinvoltă, în care analepsele, adică acele *flash-back*-uri dintr-o realitate anterioară acțiunii în derulare, înlătură ceea ce ar fi putut fi redat ca o progresie bătrânicioasă în articulații indefectibile, însă nu necesare. Probabil că dus de acest sprint dezinvolt al fabulației, autorul privește mai curând în planuri deconcentrate, lăsându-se purtat de un avânt imaginativ și neacordând întotdeauna destulă grijă verificărilor a ceea ce lasă în urmă. Astfel că se ivesc uneori și mici poncife lingvistice, nereperate de autor și neretușate, care par a indica o anume grabă de redactare. Astfel, spre a da un singur exemplu, „focoasa sărutare” a apelor celor două râuri confluente în zona Bacăului, e drept că justificată de genurile masculin și feminin ale celor două hidronime, Bistrița și Siret, pare a mustăci și a trage de mână pe autorul contradictoriei incongruente imagistice: foc + apă. Cât despre unele acorduri gramaticale mai laxe, acestea par a se ivi de-a dreptul din vorbirea utilizatorilor actuali, care numai de exactități formale nu se sinchiesc pe cărările alerte și dezgrădite ale limbii colocviale. Abaterile de la norme

instituite ajung în nu puține cazuri chestiuni propagatoare de stil...

În final, o observație privitoare la termenul promovat ca titlu (*Labirintul*, ed. „Limes”, Florești – Cluj, 2022): deși aparent pretențios, este o cât se poate de onorantă carte de vizită, simbolizând traicte de destin întortocheate și imprevizibile ale existenței personajelor principale, și de unde cu greu se poate prevedea ieșirea la un liman deslușit. Pe ansamblu, o carte incitantă, nu lipsită de crispări interioare, cu ingrediente scenice bine selecționate și judicios servite cititorului, evidențind o problematică psiho-socială realistă. Dar și una atractivă, recomandată unei lecturi așezate, în care talentul de povestitor al autorului, capacitatea sa de invenție epică covârșește așa-zisele chestiuni de conștiință, adică elementul pur reflexiv, grav problematic. A. Lungu scrie despre contemporani și pentru contemporani, însă trăgând cu coada ochiului către viitor. Cu siguranță, încă mai are lucruri de spus, ca martor atent al vremii sale.

Filoteea
Barbu
Stoian

La 27 iulie a.c. a încetat din viață Filoteea Barbu Stoian, poeză, prozatoare, memorialistă și publicistă, colaboratoare la mai multe publicații culturale, între care și la revista noastră.

Filoteea Barbu Stoian s-a născut la 18 septembrie 1935 în comuna Dumbrăveni, județul Constanța, în familia unor țărani înstăriți, locuitori în județul Caliacra, Dumbrăveni și Palazu Mare, jud. Constanța. A absolvit Facultatea de Limba rusă și pe cea de Literatură română din Universitatea București. A fost profesoară la marile licee din Capitală: „Dimitrie Cantemir”, „Spiru Haret” și „Școala Centrală”. Membră a Uniunii Scriitorilor din anul 2003.

De la Filoteea Barbu Stoian ne-au rămas volumele: *Liniște pe ghiol* (nuvele și schițe, 1995), *Iubire de septembrie* (roman, 1997), *Ofrandă de cuvinte* (versuri, 1999), *Spovedanie de seară* (versuri, 2000), *Evadări din ecuson* (publicistică, 2001), *Autografe în acvaforte* (escuri, autografe, 2005), *Noapte în cristale* (versuri, 2008), *Trasoare de gânduri* (escuri, articole, autografe, fotografii, 2010), *Umbre pe scrisori* (2014), *Rotativa fără zgomot* (memorialistică, 2016), *Basoreliefuri poetice* (2018), *Enigme de arhivă* (2019), *Cartea de la Grădina Icoanei* (memorialistică, 2022).

Deținătoare a numeroase și valoroase documente despre viața literară din deceniile cinci-șapte ale secolului trecut și totodată una dintre ultimele persoane care l-au cunoscut pe Nicolae Labiș, d-na Filoteea Barbu Stoian, apreciată între alții și de Fănuș Neagu, a fost o familiară a scriitorilor din perioada amintită și din cele care i-au urmat.

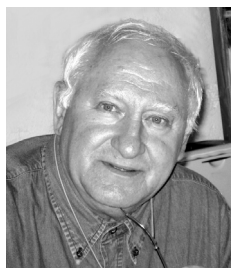
Prin plecarea d-nei Filoteea Barbu Stoian literatura, prietenii și cunoștințele suferă o grea pierdere.

Dumnezeu s-o odihnească în pace. (Fl. Popescu)

Citiți în pagina următoare ultimul text încredințat pentru publicare în revista noastră.

Vitrallii

Don
Andreiță
pălmaș cu condeiul

Mihu Dragomir

În precedentul număr al revistei „Bucureștiul literar și artistic” – 6-7 (141-142) iunie-iulie 2023 – scriitoarea Filoteea Barbu Stoian povestește câteva „Amintiri cu poetul Mihu Dragomir”, în care mă onorează și pe mine cu o trimitere la o împrejurare comună. Citez:

„Într-o seară la Casa Scriitorilor, la masă cu Ion Andreiță, proaspăt numit redactor la „Scânteia tineretului”, a venit Mihu Dragomir, am ciocnit un pahar și ne-a invitat acasă la el, pentru a ne citi niște versuri.

Chira, tot brăileancă, la fel ca el, dar de origine grecească, și cu doamna învățătoare Dragomirescu pregătiseră o masă de zile mari. Poetul gazdă nu era băutor, am ciocnit un pahar și, după cină, i-am ascultat versurile pe tema morții. Noi refuzam tema prevestitoare, el ridica vocea întrebător: „Da’ ce, nu am voie să scriu despre moarte?”

Apoi, Filoteea adaugă: „După trei săptămâni, la 4 aprilie 1964, s-a anunțat la redacție că Mihu Dragomir e în comă la Giurgiu, cu doctorii lângă el și compozitorul Bazavan, cu care scria un libret”.

...Și astfel muria poetul, la vârsta de 45 de ani. Dar altceva vreau să spun eu acum. Episodul relatat de colega de condei și prietena Filoteea Barbu Stoian mi-a reînviat în minte unele momente petrecute în preajma îndrăgiiului poet.

L-am cunoscut pe Mihu Dragomir în toamna anului 1962. Eram student în anul IV la Filologia bucureșteană. Ion Crânguleanu – și el filolog, într-un an mai mic, și coleg de cămin; cunoscut însă ca poet nu numai printre studenți – m-a luat cu el într-o seară la braseria Restaurantului Ambasador, unde avea întâlnire cu domnul Mihu. Două sticle de Murfatlar-Corăbioară (de 1 litru!) și un sifon țâfnos topeau gheața într-o frapieră. A fost o seară magică de poezie. Spre miezul nopții, l-am condus acasă, în strada Grigore Alexandrescu (pe care avea să locuiască, mai târziu, Marin Sorescu).

De atunci, am continuat să ne vedem; la Ambasador sau la Casa Scriitorilor, în tovărășia aceluiași vin modest (ca mămăliga bună, ca pâinea de sub țest, vorba lui Labiș) într-o atmosferă de poezie – când molcomă, când vibrantă, pe note înalte, pe care dom’ Mihu o îmblânzea cu o mișcare ușoară de mână. Mihu Dragomir iubea tinerii, iar pe cei înzestrați cu cât de puțin sâmbure poetic îi îndruma și-i publica în cele două rubrici ale revistei „Lucașfărul”, rămase celebre și de bun augur: „Dintre sute de catarge” și „Steaua fără nume”. (Aici am debutat și eu).

În vara anului 1963, după anul V și examenul de licență, mi-am făcut ultimul stagiul militar, trei luni, la Botoșani. În acest interval, dom’ Mihu mi-a trimis două scrisori, încurajându-mă, spunându-mi că mă așteaptă că mă întorc toamna cu poezii noi.

În aceeași toamnă, debutam ca redactor la „Scânteia tineretului”. Cu bruma de prețuire de care mă bucuram în ochii lui – și cu ajutorul poetului Nicolae Stoian – l-am convins ușor pe Mihu Dragomir să colaboreze la ziar. Lucram la Secția Învățământ, ocupându-mă de probleme studentești. Îmi amintesc o scenă, petrecută parcă la Medicină, când o studentă l-a invitat la dans, iar dom’ Mihu, un domn de 44 de ani – tocți prin vitregiile vieții și ale războiului – uriaș, cu chică eminesciană, frumos și brunet, a învăluit-o pe față într-un tango ca la noi, la Brăila. (A doua zi, mă prezentam la poet acasă și luam articolul: o odă închinată tineretului, cu melancolia propriei tinereti – care apărea imediat în ziar).

...Locuiam, ca toți colegii nou-angajați, de la mai multe ziare, la grămadă, într-un cămin situat pe Alea Zoe, cartier de vile, între Piața Dorobanți și Șosea. Nu departe de strada Grigore Alexandrescu; 15 minute, pas lejer. Aveam portar, cu cabină și telefon, de care mai abuzeam și noi, în ciuda tovarășei Baltă, o administratoră foarte severă.

Uneori, seara târziu ori chiar în puterea nopții, mă chema portarul la telefon. Doamna Chira, soția poetului, îmi spunea grăbită: „Iartă-mă, Andreiță. Mihu nu doarme, nu poate dormi – și vrea să stea de vorbă cu tine”. Într-un sfert de ceas eram acolo. Poetul, în pijama și halat de casă, se plimba prin fața biroului – încărcat cu cărți, dosare, manuscrise – pe care se odihnea o stică cu vin și două pahare. Îmi strângea mâna și-mi arăta un foroliu, pe

care mă așezam tăcut. Iar el continua să se plimbe de la un capăt la altul al încăperii. La un moment dat, se oprește brusc, întinde mâna cu arătătorul spre mine, și mă întrebă: „Care-i idealul vostru, domnule Andreiță? Al generației voastre? Al acelora ce-i cunoști, mergând prin țară ca să scrii despre ei?”. Eu încercam să zic ceva, dar, sincer vorbind, nici eu nu știam ce să-i răspund. Băjbăiam: Păi, muncim, învățăm, ne bucurăm... „Bine-bine! Altcceva! Mai mare, mai mult, mai sus!”. Văzând că întârziu cu răspunsul (ce să-i spun? că noi construim socialismul? – asta știa și el) voia să mă ajute: „Ceva înalt! Un ideal! Uite, noi, generația mea, am avut un ideal: să ne apărăm patria, s-o știm liberă, să fie a noastră. Pentru asta, am fost și la război”... – după câteva secunde de tăcere: „Ce-a ieșit rămâne de văzut. Dar noi am luptat cu fruntea sus, conștienți c-o facem pentru un scop nobil”.

Între timp, oficiind parcă un cult, umplea paharele, îmi întindea unul, ciocneam – și continua cu frământări asemănătoare, căutând un răspuns contemporan, pe care nu-l găsisse. Se iveau zorile, când păraseam strada Grigore Alexandrescu.

Multe asemenea nopți – de întrebări cu răspunsul suspendat – am petrecut alături de Mihu Dragomir. Până a venit primăvara aceea a anului 1964, când un aprilie nebun, sau doritor și el de întrebări, l-a luat pe dom’ Mihu pentru o mai lungă convorbire de taină.

Prietenia noastră
cu poetul Ion Brad

Maturizat în gândire și comportare, înaintea celor care purtam marca lui Nicolae Labiș, poetul Ion Brad era privit și ascultat, ca pe un frate mai mare. Tipărise opt cărți și primise Premiul Academiei Române la douăzeci și șapte de ani pentru poemul *Cincisutul*.

De când a venit în București, a obținut funcții de conducere, politice, în presă, la radio...

Eram studentă în anul IV, când înlăcrimată alături de familia mea și de soțul meu Nicolae Stoian, la cimitirul Bellu, l-am ascultat pe Eugen Mandric vorbind în numele Uniunii Scriitorilor și pe Ion Brad citind poezia sa, scrisă a doua zi după decesul lui Nicolae Labiș, colegul nostru din anul III, reprezentând în poezie geniul unei generații:

Aseară și-am strâns mâna și iată azi, te-ai dus/Cu fruntea ca un soare prea timpuriu apus (...)/În ochii lui de ceață, furați pe veci luminii./Se clatină pădurea, și câmpul și mătini./Se-ntunecă Siretul cu apa lui vioară./Își frânge greu genunchii mugind o căprioară./Aseară era vremea de întrebări și zboruri/De patimă pe care vulcanii doar o știu./Și azi e anotimpul etern însă pustiu...

Încă nu apăruse atunci revista „Lucașfărul”, la care poetul Ion Brad a contribuit cu talentul său și cu spiritul organizatoric, pentru o vreme. Stoian îi era subaltern la secția de poezie și se bucura de prietenia lui constantă, deși nu-l întâlnea decât rar, pe la restaurantul de la Casa Scriitorilor și atunci pentru vreo treabă cu un redactor care să predea un material spre publicare. Venea pe jos din zona 1 Mai, până în Victoriei 115, de unde nu lipsseau aproape permanent Fănuș Neagu, Dan Deșliu, Nicolae Stoian și Mihu Dragomir, Gheorghe Tomozei, ultimii mai degabă amatori de vorbe de duh, decât apetenți de eluviuni bahice.

După înființarea *Lucașfărului*, înlocuind *Tânărul scriitor*, redacția chema toate vârstele să publice și colectivul a reușit să aibă bucurii mari precum primirea în aplauze a lui Tudor Arghezi.

Ion Brad pleca rar în deplasări în țară, la șezători literare, avea o anumită ordine în activitatea scriitoricească sau la teatrul *Nottara*, precum și în viața de familie.

Pentru însușirile sale alese, pentru calmul diplomatic în relațiile cu toți colegii, prietenii, a fost apreciat și numit ambasador la Atena și când mai era puțin până la 9 ani de ședere în același post cu rezultate favorabile, a fost numit decan de vârstă al ambasadorilor noștri din alte țări.

Într-o seară la restaurantul de la Uniunea Ziariștilor, se discuta de organizarea unor excursii.

– Tu ar trebui să mergi în Grecia, acolo e Brad ambasador, mi-a sugerat Stoian.

I-am acceptat propunerea. El s-a ocupat de înscrierea unei excursii prin O.N.T. cu un grup ales de intelectuali mai vârstnici.

În 1976, în vară, cu oprire la Plovdiv și la Sofia ca să facem pauză pe un drum lung obositor cu autocarul, am plecat spre Grecia, vis mai vechi al unei dobrogenice în

care dospesc valurile mării.

Nu uit primirea de la Athena, când ne-am întors din Corint și în restaurant un domn a întrebat de doamna Stoian. M-am ridicat de la masă: „Vă așteaptă domnul ambasador”.

Știam că ambasadorul României era de câțiva ani cunoscutul scriitor Ion Brad, căruia îi aduceam de la redactorul-șef al *Vieții studentești* o scrisoare și o fotografie cu Nadia Comăneci înainte de a pleca la Montreal, în 1974, la campionatul de gimnastică.

În 1999, la Târgul de carte de la Teatrul Național, i-am dăruit scriitorului cartea mea *Liniște pe ghiol*. A apărut Sabin Bălașa, al cărui desen, trimis nouă ca felicitare, îmi împodobește coperta și m-am bucurat că pot să-i arăt cartea. L-am întrebat dacă a primit-o prin intermediul lui Adrian Păunescu, cum o primise și Andrei Ștefan. Mi-a răspuns amical: „Dar tu crezi că eu primesc tot ce mi se trimite? Văd că ai pus desenul meu, trimis vouă pe o felicitare!”.

– Dar drepturile de autor? a sărit Melania.

Felicitarea era ca un drept personal în 1996 de Anul Nou.

– Nu se aplică prietenilor – a lămurit-o pictorul pe nevasta sa geloasă și mercantilă.

Am participat de câteva ori la recitaluri de poezie la Casa de Cultură a Sectorului 2, la un recital cu 16 poeți, cu fiind trecută pe monitor ultima. Mă înscriesem la timp, dar mă lăsaseră ultima, poate pentru că voiau să încheie sărbătorirea a trei mari scriitori de aceeași vârstă cu o prietenă a lor: Ion Brad, Ion Horea și Ion Dodu Bălan octogenari. Dodu plecase mai înainte de a veni rândul meu, dar am aflat de la el, mai apoi, că, în discuția telefonică, Ion Brad m-a apreciat pentru poezia *Casa de Litere*.

La sfârșit, ne-am bucurat că a venit Alexandru Brad să-l ia pe fratele său și am stat puțin de vorbă, am făcut schimb de cărți cu poeții Ion Horea și Ion Brad căruia îi purtam un gând de recunoștință că m-a invitat la Ministerul de Externe în Sala Mare unde își lansa cărțile despre activitatea de ambasador român în Grecia.

Filoteea Barbu Stoian

Bucureștiul literar și artistic
apare prin autofinanțare

Mulțumim tuturor colaboratorilor, prietenilor și cititorilor care contribuie financiar la apariția revistei noastre.

(Redacția)

BUCUREȘTIUL
LITERAR ȘI ARTISTIC

Marca înregistrată la OSIM sub nr. 146985/9.09.2016

Director: COMAN ȘOVA (Tel: 0212101693; 0722623622)

Redactor-șef: Florentin Popescu (Tel: 0762865074)

Seniori editori: Acad. Mihai Cimpoi, Acad. Valeriu Matei, Acad. Gh. Păun, Horia Zilieru.

Correspondenți speciali: Theodor Damian (New York), Alexandru Cetățeanu (Canada), Jean-Yves Conrad (Paris), George Roca (Australia), Leo Butnaru, Mihai Neagu Basarab (Freiburg)

Compartimente:

Literatură, critică și istorie literară: Florentin Popescu

Publicistică: Ion Andreiță

Teatru: Candid Stoica

Film: Călin Stănculescu

Redacția: Ion Haineș, Iuliana Paloda-Popescu, Romulus Lal, Ioan Barbu, Mihai Stan, Marian Dumitru, Claudia Cleja Stoicescu
Culegere, machetare și prezentare grafică: Raluca Tudor

Manuscrisele se primesc pe adresele de e-mail și site:

revistabucurestiiuliterar@yahoo.com

ralucatudor2000@yahoo.com

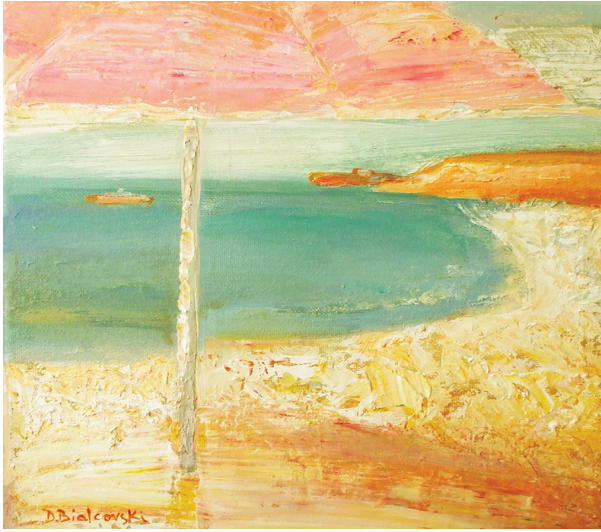
Întreaga responsabilitate pentru conținutul textelor revine autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Textele apărute nu se remunerează. Rugăm colaboratorii să nu publice în alte reviste articolele reținute de noi, iar recenziile propuse să fie însoțite de volumele tipărite. Cărțile se primesc la adresa: Bd. Libertății nr. 2, Bl. 118, et. 6, Ap. 17, sector 4, București. Pentru abonamente contactați redactorul-șef la telefonul de mai sus.

ISSN: 2601 - 4351; ISSN-L: 2601 - 4343

Revista poate fi procurată de la chioșcul de presă din Piața Romană (la Coloane), sector 1, București, sau direct de la redacție, Calea Griviței nr. 403, Bl R, Ap. 27, sector 1, București, tel.: 0720773209

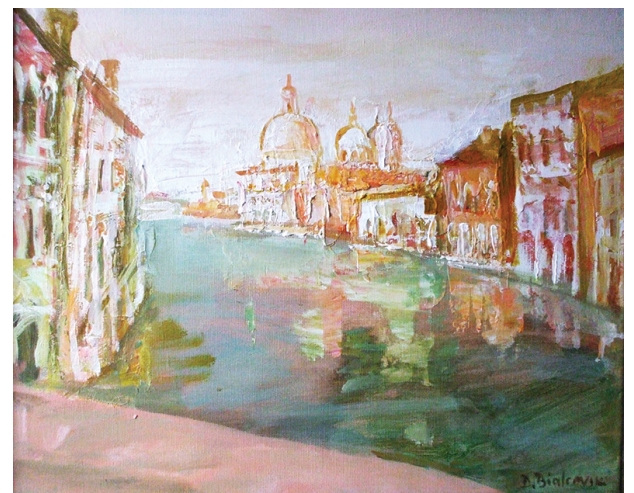
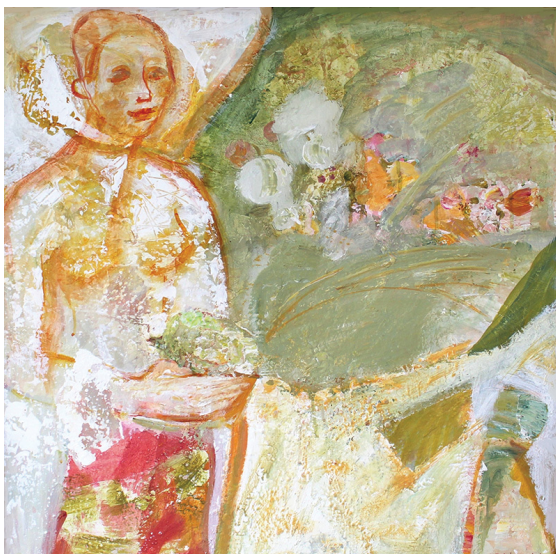
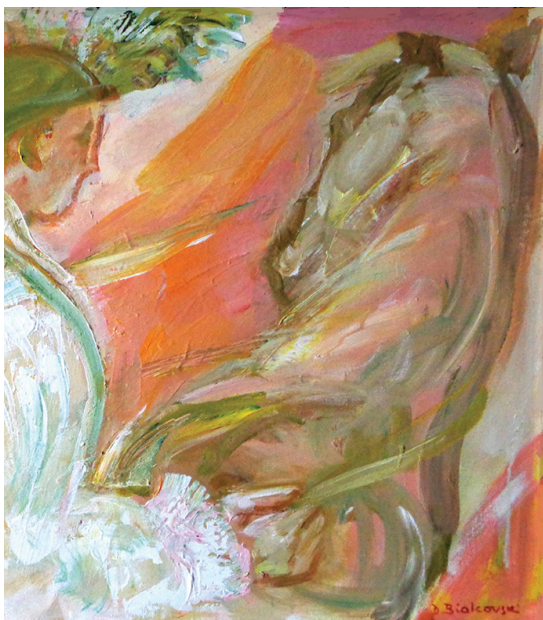

DALIA BIALCOVSKI

*Cercul verii**Drumul cuvintelor**Geometrii la malul mării*

Prin pensulația agilă, puternică, fără o ordine aparentă, dar aplicată cu știință, construiește compoziții dinamice, s-ar putea spune, dotate cu o viață proprie... o explozie de culoare și lumină, din care se detașează roșul, oranjul, albul și verdele.

M del Carmen Anton Martin,
„Critica de Arte”, Madrid, Spania

*Vis**Veneția**Ritual**Țărm**Partenerii**Soarele în zăpadă**Întâlnire*